

POČASIE Videopredpoveď: Studený front priniesol chladný vzduch, ako dlho tu zostane?	2
Online, ahojmama.pravda.sk, 14. 3. 2023, 0:00	
Prestavba nebezpečnej križovatky pri Amfiteátri sa priblížila, poslanci schválili Územný plán zóny Tlačiarne	3
Online, kosice.sk, 15. 3. 2023, 1:00	
Východniari neuspeli u súperov v Bratislave a Leviciach	6
Online, basket.zoznam.sk, 15. 3. 2023, 10:30	
Opustila nás osobnosť z literárnych kruhov Marta Germušková	10
Online, sme.sk, 15. 3. 2023, 13:15	
Kto bude deti učiť matematiku / Bežne ju supľujú vychovávateľky, lebo matematikári sú už ohrozenou skupinou	12
Online, postoj.sk, 15. 3. 2023, 14:59	
Vedeli ste, že nemocničný komplex na triede SNP v Košiciach predstavuje najväčšiu a najprestížnejšiu galériu na Slovensku?	15
Online, slovenskyreporter.sk, 15. 3. 2023, 15:53	
Ypsilon v našom pravopise / Dôvod na hrdosť alebo zbytočná komplikácia?	17
Online, postoj.sk, 15. 3. 2023, 17:50	
Hodili ho do priekopy a obžrala ho divá zver. Prečo zavraždili Hitlerovho jasnovidca?	22
Online, plus.sme.sk, 15. 3. 2023, 18:08	
Vedkyňa má takmer 300 publikácií za rok. Vyvoláva to otázky o kvantite v publikovaní	25
Online, domov.sme.sk, 15. 3. 2023, 22:22	
Spoznajte TAJOMSTVÁ orchideí	27
Tlač, Plus jeden deň, 16. 3. 2023	
HÁDZANÁR OLIVER RÁBEK NAJÚSPEŠNEJŠÍM ŠPORTOVCOM MESTA PREŠOV	29
Tlač, Prešovské noviny, 16. 3. 2023	
Slzy naozaj dokážu LIEČIŤ	31
Tlač, Noviny do pohody, 16. 3. 2023	
Hyperurikémia, kryštálmi indukovaná artritída, dna	33
Tlač, Lekárske listy, 16. 3. 2023	
Polymyalgia rheumatica: možný diferenciálno-diagnostický problém	35
Tlač, Lekárske listy, 16. 3. 2023	
Vychádza prvá hra na motívy detského animovaného seriálu Mimi a Líza	38
Online, ahojmama.pravda.sk, 16. 3. 2023, 0:00	
Ročne napíše skoro 300 vedeckých prác	39
Tlač, Denník SME, 16. 3. 2023	
Dni Frankofónie 2023	41
Online, kamdomesta.sk, 16. 3. 2023, 1:42	
Orchidey – skvosty v ríši rastlín	45
Online, kamdomesta.sk, 16. 3. 2023, 1:42	

POČASIE Videopredpoveď: Studený front priniesol chladný vzduch, ako dlho tu zostane? [📄](#)

📅 14. 3. 2023, 0:00, Zdroj: ahojmama.pravda.sk [📄](#), Vydavateľ: OUR MEDIA SR a. s., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 9 762 GRP: 0,22 OTS: 0,00 AVE: 584 Eur

Študentka medicíny zozbierala rozprávky z celého sveta, získala ich od zahraničných spolužiakov

Študentka medicíny Lekárskej fakulty **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** zozbierala rozprávky z rôznych častí sveta a vydala ich knižne. Desať rozprávok Ľubomíre Marcellovej porozprávali jej spolužiaci zo zahraničia. Autorka knihu aj sama ilustrovala. V knižke možno nájsť rozprávky z Grécka, Sýrie, Vietnamu, Venezuely, ale tiež z Nigérie, Číny či Švédska. Čitatelia si tiež budú môcť prečítať ruskú, ukrajinskú a namíbijskú rozprávku.

Ako naučiť deti prehrávať

Áno, pri kartách či spoločenských hrách ich najčastejšie nechávame vyhrať, nech majú radosť, aj takto pri víťazstvách sa však deti môžu naučiť umeniu prijať porážku. Ako? Tak, že im my dospelí ukážeme na vlastnom príklade, ako sa prijíma prehra a čo to vlastne znamená.

KVÍZ Slovenky, ktoré urobili diery do sveta

Ich talent a vnútorná sila boli také veľké, že ich dnes na Slovensku pozná asi každý. Pripomeňte si pri príležitosti blížiaceho sa Medzinárodného dňa žien slávne Slovenky, ktoré robia našej krajine len česť a viaceré z nich sa presadili aj v zahraničí.

10 tipov, ako stráviť jarné prázdniny na východe. Navštívte múzeum letectva, praveké hradisko či starý solivar

Jarných prázdnin sa konečne dočkali aj deti na východnom Slovensku. Aj tu možno stráviť príjemné dni v prírode pri športe, turistike alebo si zájsť niekde za kultúrou či po stopách bohatej histórie. Pripravili sme pre vás 10 tipov na zaujímavé rodinné výlety.

Autor: TV Pravda, včera 03:00

Prestavba nebezpečnej križovatky pri Amfiteátri sa priblížila, poslanci schválili Územný plán zóny Tlačiarne

15. 3. 2023, 1:00, Zdroj: [kosice.sk](https://www.kosice.sk), Autor: Dušan Tokarčík, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 6 116 GRP: 0,14 OTS: 0,00 AVE: 484 Eur

15.03.2023

Publikoval: Dušan Tokarčík

Galéria k článku

Aktuality Prestavba nebezpečnej križovatky pri Amfiteátri sa priblížila, poslanci schválili Územný plán zóny Tlačiarne

Poslanci košického mestského zastupiteľstva (MZ) sa na svojom úvodnom tohtoročnom zasadnutí zaoberali celkovo 78 bodmi vrátane štyroch, ktoré doplnili počas rokovania. Naopak, rovnaký počet bodov vrátane napr. novely Všeobecne záväzného nariadenia o dočasnom parkovaní motorových vozidiel na vymedzenom území mesta Košice bolo z programu stiahnutých. Rokovanie zastupiteľstva sa napokon skončilo po vyše 16 hodinách dnes pár minút po polnoci.

V úvode sa venovali viacerým majetkovým veciam. Mestská časť (MČ) Nad jazerom dostala do prenájmu pozemky na výstavbu Verejného osvetlenia na Dneverskej a Levočskej ulici, MČ Krásna pozemky pre vybudovanie chodníkov na Ukrajinskej a Mozartovej ulici.

Medzi Šebastovcami a Barcou vyrastie cyklocesta

MZ schválilo aj majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov v MČ Šebastovce a Barca, medzi ktorými tak bude môcť vyrásť nová cyklistická cesta. Zastupiteľstvo odsúhlasilo dobrovoľnú dražbu domu s nádvorím na Mäsiarskej 42 s výmerou 142 m² za minimálnu sumu 220 000 eur.

Zelenú dostal aj prenájom vyše 17 155 m² pozemkov na Medickej ulici košickej **UPJŠ**, ktorá na tomto mieste plánuje rekonštrukciu a dostavbu areálu svojho kampusu. V rámci Košického klastra nového priemyslu (CNIC), ktorého zakladajúcim členom je aj mesto Košice tam vznikne technologicko-inovačný park. Jeho cieľom bude okrem iného aj podpora a rozvoj inovácií a nových technológií.

Rovnako za 1 euro ročne na neurčito schválili poslanci aj prenájom takmer 1000 m² pozemkov pre mestskú časť Sídliisko Ťahanovce za účelom majetkovo-právneho vysporiadania športovísk v areáli na Bruselskej ulici.

Mesto sa uchádza o eurofondy na spracovanie projektovej dokumentácie pre Kino Družba

Milan Antol z občianskeho združenia Chi3, ktoré je od minulého roka nájomcom bývalého kina Družba, informoval poslancov o plnení nájomnej zmluvy, ktorú majú s mestom Košice podpísanú na 25 rokov. Pripomenul, že začiatkom roka bola na ministerstvo kultúry podaná žiadosť o nenávratný finančný príspevok z eurofondov vo výške 127 200 eur na spracovanie projektovej dokumentácie pre získanie stavebného povolenia na rekonštrukciu Kina Družba. To síce podľa jeho slov oslavuje 50 rokov od svojho uvedenia do prevádzky, no len 30 rokov slúžilo na umelecké účely.

Dlhú debatu vyvolal aj Územný plán zóny Košice – Tlačiarne. Riaditeľ magistrátu Marcel Čop skonštatoval, že ešte žiaden projekt nebol tak masívne komunikovaný. Vedenie mesta a ÚHA absolvovalo v uplynulých týždňoch viaceré diskusie s mestskými časťami, odborníkmi a zástupcami verejnosti viaceré rokovani k dopravnému riešeniu križovatky pri Amfiteátri, ktorá už dlhodobo nevyhovuje súčasným požiadavkám.

M. Čop: Hľadáme najlepšie riešenia pre križovatku pri Amfiteátri

Zdôraznil, že mesto v spolupráci s ÚHA prepracovalo pôvodný projekt a snaží sa nájsť najlepšie riešenie z hľadiska bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky s dôrazom na preferenciu hromadnej dopravy, chodcov a cyklistov.

Hlavný architekt mesta Petr Kropp vyzval poslancov, aby schválili tento územný plán, lebo v opačnom prípade by to ohrozilo aj prestavbu nebezpečnej križovatky. Jeho výzva našla pochopenie u 28 z 37 prítomných poslancov.

Zastupiteľstvo zároveň na návrh Mateja Kunderáta (Košický klub) poslanci požiadali primátora mesta Košice, aby prostredníctvom odborne spôsobilej osoby zabezpečil vypracovanie územno-plánovacej dokumentácie a nový dopravný projekt križovatky Festivalového námestia pri Amfiteátri.

Na dofinancovanie viacerých eurofondových projektov sa použije 8,6-miliónový úver

Poslanci odobrili aj úver vo výške 8,6 milióna eur na dofinancovanie a prípravu projektov z eurofondov. Nárast rozsahu prác, ktoré sa nedali predpokladať pri ich projektovaní, a nárast cien spôsobil, že je potrebné viaceré projekty dofinancovať.

Peniaze pôjdu na rekonštrukciu Slaneckej cesty, regeneráciu vnútroblokrov na sídliskách, rekonštrukciu a revitalizácia budovy košického magistrátu, rekonštrukciu materských škôl Hrebendova a Oštepová, či na výstavba cyklochodníka Moskovská – Kremnická alebo rekonštrukciu zastávok MHD.

„Ak chceme čerpať európske zdroje vo výške takmer 35 miliónov eur v rámci 62 projektov, ktoré máme pripravené, potrebujeme na to aj úverové zdroje. Potrebujeme mať finančné krytie, aby sme mohli uzatvárať zmluvy, robiť verejné obstarávania. Následne môžeme žiadať preplatenie týchto finančných prostriedkov,“ dodal primátor Jaroslav Polaček (nezávislý).

Pozmeňujúcim návrhom poslanca Michala Krcha (STAN) sa uznesenie k úveru doplnilo o podmienku, že primátor rozpočet mesta na rok 2023 predloží mestskému zastupiteľstvu na schválenie najneskôr do 30. apríla 2023. Ešte predtým neprešla o jeden hlas informácia o pripravovanom návrhu programového rozpočtu mesta Košice na roky 2023 - 2025.

Mesto bude žiadať dotáciu pre atletický ovál na Starozagorskej

Poslanci následne schválili aj predloženie žiadosti o poskytnutie dotácie z Fondu na podporu športu na Modernizáciu atletického oválu a vybudovanie ihriska pre malý futbal pri ZŠ Starozagorská vo výške celkových výdavkov 750 000 eur a zabezpečenie spolufinancovania minimálne vo výške 30 percent.

Pôvodne sa modernizácia tohto oválu za 420 000 eur začala ešte v júni minulého roka.

„Pôvodný dodávateľ odstúpil od projektu a mesto sa pustilo do nového verejného obstarávania. Oproti pôvodnému projektu sme ho vylepšili a zapájame sa do výzvy Fondu na podporu športu, ktorý nám môže preplatiť až 70 percent tejto sumy,“ vysvetlil primátor.

Zastupiteľstvo na návrh Mareka Fedoročka (Košický klub) rokovalo aj o určení platu primátora. Po poldruha hodinovej diskusii napokon za zníženie jeho platu zo 7266 eur na navrhnuté zákonné minimum vo výške 5190 eur (všetko v hrubom) hlasovalo 16 z 36 prítomných poslancova tento návrh neprešiel.

Novým predsedom predstavenstva DPMK sa stal Roman Danko

Poslanci schvaľovali aj neposlancov do komisií mestského zastupiteľstva. Okrem toho jednohlasne zvolili Michala Djordjeviča (nezaradený) za člena finančnej komisie mestského zastupiteľstva. Rovnaký poslanec sa na návrh poslanca Patrika Géciho (Hlas) napokon nestal členom predstavenstva Dopravného podniku mesta Košice (DPMK), keď mu k zvoleniu chýbal jeden hlas.

Predstavenstvo DPMK tak má aj naďalej iba dvoch členov – generálneho riaditeľa DPMK Vladimíra Padyšáka a riaditeľa dopravy DPMK Romana Danka. Ten sa stal členom v novembri minulého roka po tom, čo sa funkcie predsedu predstavenstva vzdal riaditeľ magistrátu Marcel Čop a abdikoval aj ďalší člen Predstavenstva Jozef Oberuč.

Poslanci na návrh Dominika Karaffu (Nova) vymenovali Romana Danka za predsedu predstavenstva. Jeho vymenovanie podporilo 29 poslancov, šiesti sa zdržali a proti bol jeden poslanec.

Nájomné v obecných bytoch sa zvýši

Prešiel aj návrh na zvýšenie nájomného v obecných a hybridných bytoch v majetku mesta Košice na maximálnu úroveň stanovenú opatrením Ministerstva financií SR s účinnosťou od 1. mája tohto roka. Výnimkou sú obytné domy a byty na Sídlisku Luník IX a v lokalite Demeter.

Prebieha odosielanie formulára na server,

počkajte chvíľu

Okno sa automaticky zatvorí o 10 sekúnd!

Nastal problém s požiadavkou...

Skúste to znova alebo počkajte chvíľu!

Nahláste fotografiu mestu Košice.

Uvedte dôvod, kvôli čomu by mesto Košice malo túto fotografiu zrušiť zobrazenie na tejto webovej stránke.

Všetky položky v tomto formulári sú povinné!

E-mailová adresa

Autor: Dušan Tokarčík

Východniari neuspeli u súperov v Bratislave a Leviciach [✉](#)

📅 15. 3. 2023, 10:30, Zdroj: basket.zoznam.sk [✉](#), Vydavateľ: Zoznam, s.r.o., Sentiment: Neutrálny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v

Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 1 584 GRP: 0,04 OTS: 0,00 AVE: 262 Eur

Publikované: 15.03.2023 Autor: basket.sk Foto: Lukáš Droppan

V skupine GOLD sa tento víkend odohralo sedem duelov, štyri v skupine o 1. až 4. miesto a tri v skupine o 5. až 8. miesto, v tej bol jeden nedeľňajší zápas odložený na doposiaľ neznámy termín.

Program začínal už v piatok, predohrával sa duel 3. kola medzi Interom Bratislava a Iskrkou Svit. Hostia začali v hlavnom meste lepšie, po prvých desiatich minútach vyhrávali o 5 bodov, no v druhej im domáci vysvetlili ako to bude, vyhrali ju o 16 a prvý polčas o 11 bodov. Ďalšie dve štvrtiny síce vyhrali hostia zo Svitú, ale stav stretnutia už nezvrátili a prehrali ho o 5 bodov.

Svit cestoval na druhý deň do Levíc a výsledkovo tam dopadol ešte horšie než v Bratislave, do polčasovej prestávky už na domácich strácal 40 bodov, keď si domáci Alex Krajčovič strieľal ako len chcel. V druhom polčase nechali domáci hostí trochu vydýchnuť a priebeh zápasu bol vyrovnanejší, no stále zbierali viac bodov Levičania, tí napokon nastrieliť 100-vku a vyhrali o 46 bodov.

Výraznejšie víťazstvo dosiahol Inter v sobotu nad Košicami, v jeho zostave nastúpil ak ligista Daniel Koller a práve on bol dominantným hráčom stretnutia, keď zaznamenal double-double za 26 bodov a 10 doskokov k čomu pridal aj 3 bloky, 1 asistenciu a 1 získanú loptu. z druhej strany mu najviac odporoval „Spišiak“ Dmytro Sokolovskiy s 22 bodmi. Inter zápas vyhral o 13 bodov, tak ako aj prvý polčas.

Druhý košíkový zápas sa odohral na Tekove a bol jednoznačne vyrovnanejší, keďže skončil len o dva body pre domácich. V polčase to bolo pre domácich len o jediný bod a tým, že tretiu časť hry vyhrali Levičania o 4 body, v podstate rozhodli zápas, Košice síce vyhrali poslednú štvrtinu o 3, ale nestačilo to.

Juniori U19 2022/23, Skupina GOLD – o 1. až 4. miesto

Piatok, 10.03.2023 – 3. kolo, predohrávka

Inter Bratislava – BKM Iskra Svit 69:64 (42:31)

Najviac bodov: Ondruš 23, Ďurečko 15, Minarovjeh 11 – Kester 32, Blaško 11, Soják 6

Sobota, 11.03.2023 – 2. kolo

ŠBK Junior Levice – BKM Iskra Svit 105:59 (61:21)

Najviac bodov: Krajčovič 34, Tončík 19, Misal 12 – Kester 17, Matušek 11, Matulík a Baláž po 8

Inter Bratislava – DIAWIN Košice 69:56 (41:28)

Najviac bodov: Koller 26 (10 doskokov), Minarovjeh 9, Golian 7 (10 doskokov) – Sokolovskiy 22, Lévay, Seman, Bohuš a Čorba po 6

Nedeľa, 12.03.2023 – 3. kolo

ŠBK Junior Levice – DIAWIN Košice 65:63 (31:30)

Najviac bodov: Slamka 14, Solčánsky 13, Krajčovič (12 doskokov) a Misal po 10 – Kollár 23, Sokolovskiy 10, Seman 9

Priebežná tabuľka:

Skóre

Rozdiel

1. Inter Bratislava 16 31 15 1 93,8 % 1296:895 401 2. ŠBK Junior Levice 16 28 12 4 75,0 % 1383:1175 208 3. DIAWIN Košice 16 28 12 4 75,0 % 1235:1029 206 4. BKM Iskra Svit 16 22 6 10 37,5 % 1087:1221 –134

V nadstavbe o 5. – 8. miesto sa žiadny súboj nepredohrával, len sa odložil nedeľný zápas 3. kola medzi Prievidzou a Sereďou.

Prvý víkendový súboj sa hral v Prievidzi, kam pricestovala Nitra a hostia mali v prvom polčase o trošku lepšiu mušku, keď nastrieliť o jeden bod viac. V tretej časti došlo k obratu a o bod viedli domáci, až posledná štvrtina rozhodla o domácej výhre o 11 bodov.

V ďalšom sobotnom duely to vyzeralo, že obrany príliš nefungujú, domáce Michalovce nastriaľali Seredi takmer 100-vku a až traja domáci basketbalisti sa dostali cez alebo na 20-bodovú hranicu. Pritom v prvom polčase bola o trochu (2b) lepším tímom Lokomotíva zo Serede. No druhá polovica patrila Michalovčanom, ktorý napokon vyhrali o výrazných 31 bodov.

Po sobotňajších michalovských hodoch prišlo nedeľné bolenia brucha, a to mali domáci Michalovčania lepší úvod ako deň predtým, polčas vyhrali o 6 bodov. No v tretej štvrtine Nitra skóre zrovnala a v poslednej si dokázala uchmatnúť výhru o 2 body.

Juniori U19 2022/23, Skupina GOLD – o 5. až 8. miesto

Sobota, 11.03.2023 – 2. kolo

MBA Prievidza – BKM SPU Nitra 64:53 (29:30)

Najviac bodov: Gajdoš 16, Hričo 13, Sýkora 10 – Hoferica 12, Broškovič 9, Seman 8

1.BK Michalovce – BK Lokomotíva Sered' 96:65 (38:40)

Najviac bodov: Jasovský a Pončák po 22, Bujdoš 20 – Rumpík 20, Kapustík a Mesároš po 14

Nedeľa, 12.03.2023 – 3. kolo

1.BK Michalovce – BKM SPU Nitra 68:70 (38:32)

Najviac bodov: Jasovský 26 (10 doskokov), Moravec 13 (10 doskokov), Tertinský 10 – Hoferica 24, Broškovič 16, Barina 14

MBA Prievidza – BK Lokomotíva Sered'

Zápas odložený.

Priebežná tabuľka:

Skóre

Rozdiel

1. 1.BK Michalovce 16 23 7 9 43,8 % 1153:1153 0 2. BK Lokomotíva Sered' 16 21 5 11 31,3 % 1104:1331 –227 3. BKM SPU Nitra 17 20 3 14 17,6 % 1044:1340 –296 4. MBA Prievidza 15 19 4 11 26,7 % 1033:1191 –158

V svojich základných častiach samozrejme pokračovali aj skupiny SILVER, v tej východnej sa odohralo všetkých päť stretnutí bez akýchkoľvek predohrávok či dohrávok.

Program víkendy začal v sobotu v Kežmarku, kde uvítali basketbalistov zo Spišskej Novej Vsi, bolo jasné ako tento duel skončí, šlo len o výšku skóre. Domáce Mileo nemalo šancu odporovať a to sa prejavovalo od úvodu. V polčasovej pauze to bolo o 64 a na konci o 112 bodov pre Spišiakov.

Druhý duel sa hral v Košiciach medzi TYDAM-om a Liptovským Mikulášom, domáci s prehľadom uspeli v prvých troch štvrtinách a tú poslednú vypustili, dali v nej len 7 bodov. V každom prípade im to stačilo na víťazstvo o 15 bodov.

Ďalšie vysoké víťazstvo zaznamenali na domácej palubovke hráči Humenného, ktorí nastúpili proti Prešovčanom, v polčase to bolo takmer o 30 a po konečnom hvizde o 63 bodov. Až šiesti domáci basketbalisti sa prepracovali k dvojcifernému počtu nastrieľaných bodov, pričom minúty na ihrisku mali prerozdelené všetci jedenásti vcelku rovnomerne.

V nedeľu sa Liptáci presunuli na zápas z Košíc do Spišskej Novej Vsi a vodilo sa im tam ešte o trochu horšie ako v sobotu v metropole východu. V zápase boli domáci jasne lepší a zaslúžene si budovali poctivý náskok už od úvodu stretnutia. Polčasová prestávka ukázala rozdiel v skóre 32 bodov a tak mohli domáci trochu zvoľniť, druhá polovica bola vďaka tomu vyrovnaná a duel skončil rozdielom 31 bodov.

Kežmarčania v nedeľu pricestovali do Košíc, aby si pomerali sily s domácim TYDAM-om, dopadlo to pre nich len o málo lepšie, ako domáci zápas so Spišskou, prehrali o 106 bodov pričom z ich strany padlo chudobných 12. Jediné pozitívum pre nich je asi v tom, že dokázali strelíť kôš v každej perióde.

Juniori U19 2022/23, Skupina SILVER – Východ

Sobota, 11.03.2023 – 19. kolo

BK MŠK Mileo Kežmarok – BK 04 AC LB Spišská Nová Ves 22:134 (9:73)

Najviac bodov: doplníme – Zuščák 41, Čambal 29, Skybják 15

TYDAM **UPJŠ** Košice – MBK Liptovský Mikuláš 65:50 (38:24)

Najviac bodov: Pudelský 17 (15 doskokov), Horváth 15, Michalík 11 – Jančuška 20, Hlavna 18, Repa 6

1.BK Humenné – BK UNIPO Akademik Prešov 114:51 (56:27)

Najviac bodov: Soták 21, Taňkoš 16, Zeleňák 15 – doplníme

Nedeľa, 12.03.2023 – 20. kolo

BK 04 AC LB Spišská Nová Ves – MBK Liptovský Mikuláš 78:47 (47:15)

Najviac bodov: Zuščák 23, Stančák 16 (10 doskokov), Jasečko 12 – Repa 18 (12 doskokov), Jančuška 11, Hlavna 6

TYDAM **UPJŠ** Košice – BK MŠK Mileo Kežmarok 118:12 (61:6)

Najviac bodov: Hrivňák 22, Horváth 18, Hegeduš a Michalík po 16 – doplníme

Priebežná tabuľka:

Skóre

Rozdiel

1. BK 04 AC LB Spišská Nová Ves 17 34 17 0 100,0 % 1502:653 849 2. 1.BK Humenné 16 27 11 5 68,8 % 1190:736 454 3. MBK Liptovský Mikuláš 17 26 9 8 52,9 % 1285:924 361 4. TYDAM **UPJŠ** Košice 17 25 9 8 52,9 % 1210:838 372 5. BK UNIPO Akademik Prešov 16 19 3 13 18,8 % 634:1548 –914 6. BK MŠK Mileo Kežmarok 17 18 1 16 5,9 % 554:1676 –1122

V tej západnej sme už toľko šťastia nemali a dva duely komárňanskej basketbalovej akadémie museli byť odložené na zatiaľ neznáme termíny.

V sobotu sa teda hrali dve stretnutia a to prvé v Žiline, kde nastúpila Považská Bystrica. V tomto derby uspeli domáci, ktorí o svojej výhre rozhodli v druhej štvrtine zápasu, keď ju vyhrali o 13 bodov. Nakoniec dokázali uspieť vo všetkých štyroch desaťminútovkách a zaslúžene vyhrali o 26 bodov.

Ďalší zápas, ktorý skončil vysokým rozdielom, sa hral v Banskej Bystrici, tá hostila juniorov z bratislavského B.S.C. a prvý polčas bol vskutku vyrovnaný, domáci po ňom viedli len o tri body. No druhý polčas bol pre hostí katastrofou, tretiu štvrtinu prehrali o 14 bodov a bolo po šanci na úspech, celkovo Bystričania vyhrali o 24 bodov.

Až prekvapivo vyrovnaný súboj sa hral v Bystrici v nedeľu, to domáci hostili Karlovku, ktorá sa nachádzala na predposlednej priečke tabuľky. Tá napriek tomu dokázala u súpera uspieť, síce prehrala prvú časť hry o 7 bodov, no tie ďalšie už vyhrala a postupne otočila výsledok vo svoj prospech o jediný bod.

Juniori U19 2022/23, Skupina SILVER – Západ

Sobota, 11.03.2023 – 19. kolo

MBK VICTORIA Žilina – IMC Slovakia Považská Bystrica 91:65 (46:29)

Najviac bodov: doplníme – Blaško 17, Minárik 15, Hollý 9

ŠKP BBC Banská Bystrica – B.S.C. Bratislava 101:77 (45:42)

Najviac bodov: Kašper 36 (11 doskokov), Brhlík 24, Heinz (11 doskokov, 10 asistencií) a Prykhodko po 14 – doplníme

Biosaurus BA Komárno – MBK Karlovka Bratislava

Zápas odložený.

Nedeľa, 12.03.2023 – 20. kolo

ŠKP BBC Banská Bystrica – MBK Karlovka Bratislava 71:72 (37:32)

Najviac bodov: Heinz 20, Prykhodko 15, Magerčiak 11 – Ázacis 16, Martanovič 15 (13 doskokov), Brutenič 13

Biosaurus BA Komárno – B.S.C. Bratislava

Zápas odložený.

Priebežná tabuľka:

Skóre

Rozdiel

1. ŠKP BBC Banská Bystrica 16 28 12 4 75,0 % 1335:1179 156 2. MBK VICTORIA Žilina 16 27 11 5 68,8 % 1171:1054 117 3. MBK Karlovka Bratislava 16 23 7 9 43,8 % 1124:1207 -83 4. Biosaurus BA Komárno 14 22 8 6 57,1 % 998:932 66 5. IMC Slovakia Považská Bystrica 16 22 6 10 37,5 % 1168:1223 -55 6. B.S.C. Bratislava 16 18 3 13 18,8 % 1095:1296 -201

Autor: DANNAX, spol. s r.o. || Publikované: 15.03.2023 Autor: basket.sk Foto: Lukáš Droppan

Opustila nás osobnosť z literárnych kruhov Marta Germušková

15. 3. 2023, 13:15, Zdroj: vychod.sme.sk, Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: Mária Dudová-Bašistová, Sentiment: Ambivalentný, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Dosah: 585 878 GRP: 13,02 OTS: 0,13 AVE: 2404 Eur

Docentka spojila svoj život s jazykom i Prešovskou univerzitou.

PREŠOV. Keď sa na Prešovskej univerzite rodili knižnično-informačné štúdiá, bola jednou z tých, ktorí boli pri tomto momente prítomní.

Osobnosť Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity (FF PU) docentka Marta Germušková nás navždy opustila práve v mesiaci späťom s knihami.

Učarovala jej krása jazyka

Doc. PhDr. Marta Germušková, CSc., sa narodila v Prešove, kde prežila celý svoj život. Gymnaziálne vzdelanie nadobudla na tunajšom Gymnáziu Tarasa Ševčenka.

Zamilovala sa do jazyka, s ktorým spojila celý svoj profesijný život. Vysokoškolské štúdiá absolvovala na Filozofickej fakulte v Prešove, ktorá v tom čase bola súčasťou **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**.

„Študovala tu odbor slovenský jazyk a literatúra v kombinácii s nemeckým jazykom a literatúrou a svoje štúdium zavŕšila štátnou skúškou, ktorú absolvovala s vyznamenaním,“ zaspomínal Peter Karpinský, riaditeľ Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií FF PU.

Nemecký jazyk si zdokonaľovala i počas študijného pobytu v Nemecku.

Činorodá pedagogička so širokým záberom

Marta Germušková následne pokračovala v štúdiu v odbore učiteľstvo – slovenský jazyk a literatúra. Ukončila ho získaním akademického titulu doktorka filozofie – PhDr.

Ďalší titul – CSc., kandidátka vied – nadobudla završením doktorandského štúdia v odbore teória a dejiny slovenskej literatúry.

Svojimi vedomosťami obohacovala na vystúpeniach mnoho konferencií, tiež publikovala vo viacerých periodikách, časopisoch i literárnovedných zborníkoch.

V rámci svojho vedeckého výskumu a zamerania mala skutočne široký rozptyl.

„Venovala sa napríklad slovenskej literatúre realizmu a symbolizmu, literatúre pre deti a mládež, didaktike literatúry, problematike literárnych druhov a žánrov, tvorbe slovenských duchovne orientovaných spisovateľov, problematike tvorivej recepcie literárneho textu, problematike čitateľa a rozvíjaniu tvorivých aktivít v knižniciach. Počas svojej vedeckej kariéry bola autorkou a spoluautorkou viacerých monografií a vysokoškolských učebníc a takmer stovky zahraničných a domácich štúdií,“ vymenoval Karpinský.

Na čele katedry

Ako odborná asistentka na Pedagogickej fakulte v Prešove nastúpila Marta Germušková na Univerzitu Pavla Jozefa Šafárika (1985), následne bola súčasťou Katedry slovenského jazyka a literatúry (1997), neskôr Katedry knižničných a slovakistických štúdií na Fakulte humanitných a prírodných vied PU.

„Na tomto pracovisku po habilitačnom konaní získala titul docentky a stála pri vzniku knižničných štúdií, ktoré poskytovali bakalárske vzdelanie pracovníkom a pracovníckam v odbore knihovníctva,“ spomína Peter Karpinský.

Docentka Germušková následne po reštrukturalizácii pracovísk prešla od októbra 2010 na Filozofickú fakultu. Tu pôsobila na poste vedúcej Katedry knižničných a informačných štúdií Inštitútu slovakistických, mediálnych a knižničných štúdií.

Odborne fundovaná, osobnostne ľudská

Jej rukopis a bádanie ostali zachované v stovkách príspevkov, ktoré počas svojho činorodého pôsobenia priniesla.

„Zabudnúť nemožno ani na jej zaujímavé aforizmy a glosy publikované hlavne v Literárnom (dvoj)tyždenníku,“ vymenúva Karpinský.

Zabudnúť sa však zvlášť nedá na jej pôsobenie ako vyučujúcej. Generácie študentov ju vnímali ako skvelú učiteľku, ktorá nielen rada pomáhala, ale do svojich vzťahov so študentmi vnášala vzácny ľudský, či priam materinský prístup.

Marta Germušková navždy odišla 12. marca 2023, vo veku 68 rokov.

Češť jej pamiatke.

Autor: Mária Dudová-Bašistová

Kto bude deti učiť matematiku / Bežne ju supľujú vychovávateľky, lebo matematikári sú už ohrozenou skupinou [↗](#)

📅 15. 3. 2023, 14:59, Zdroj: [postoj.sk](#) [↗](#), Autor: Jana Holubčíková, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové

slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ

Dosah: 48 286 GRP: 1,07 OTS: 0,01 AVE: 1095 Eur

Kto bude deti učiť matematiku

Bežne ju supľujú vychovávateľky, lebo matematikári sú už ohrozenou skupinou

Do dôchodku odchádza staršia generácia matematikárov, je problém ich nahradiť. Mladých posíl z radov absolventov je málo, varujú univerzity.

Na archívnej snímke učiteľ Jaroslav Capko z Trebišova počas testovania piatokov. Foto: TASR/Roman Hanc

Už pol roka hľadá základná škola v Budimíre pri Košiciach matematikára pre druhý stupeň. Dve učiteľky matematiky odišli na materskú a škola našla kvalifikovaný zástup len do júna.

Riaditeľka Jana Bavoľárová pre Postoj uviedla, že keď potrebuje pedagóga na iný predmet, dostane aj 15 pracovných žiadostí na jedno miesto. V prípade matematiky jej prišla v priebehu niekoľkých dní jediná odozva. „Nie je to jednoduchý predmet. Zo strany učiteľov ani nie je veľký záujem rozšíriť si aprobáciu práve o matematiku,“ hovorí Bavoľárová.

O tom, že učiteľiek a učiteľov matematiky je na celom Slovensku málo, svedčia aj pracovné inzeráty. Niektoré školy potrebujú učiteľov hneď, iné sa poistujú tak, že už teraz si hľadajú niekoho na ďalší školský rok.

„Určite nám chýbajú učitelia matematiky,“ potvrdila pre Postoj prezidentka Združenia základných škôl Slovenska Eva Horníková. Pozná situáciu za jednotlivé kraje a hovorí, že záujem mladých ľudí, ktorí by študovali nielen matematiku, ale aj fyziku či informatiku, je skutočne malý. „Je to veľmi náročné štúdium. A keď ho aj skončia, pochybujem, že zostanú v školstve.“

Problémom podľa nej je, že učitelia strácajú kredit v očiach verejnosti, čo súvisí aj s ich finančným ohodnotením. Mladých vyštudovaných absolventov, hlavne v Bratislavskom kraji, môže tiež odradiť nástupný plat, ktorý je v čistom necelých 900 eur.

Matematikári nerastú na stromoch

Ako potom školy riešia situáciu, keď nemajú kvalifikovanú silu na výučbu nosného predmetu? „Tento predmet sa supľuje neodborne. Čo je hrozné, ale tak to je, bohužiaľ,“ priznáva Horníková. Stáva sa tak, že na druhom stupni matematiku vyučuje prvostupniarska učiteľka či vychovávateľka, ktorá nemusí mať ani vysokoškolské vzdelanie.

Prezidentka Združenia základných škôl Slovenska Eva Horníková. Foto: TASR/Pavel Neubauer

Nekvalifikovaný učiteľ vyvolá prirodzene vlnu nevhôle najmä u rodičov, čo uznáva aj Horníková. „Rodičia búšia do riaditeľa, aby to zabezpečil. Ale ja matematikára zo stromu nezvesím. Keď raz na trhu nie je, tak tam musím dať buď neodborné vyučovanie, alebo neodborné supľovanie, pokiaľ niekoho nájdem,“ vysvetľuje.

Ministerstva školstva sme sa opýtali, či sleduje tento problém a má štatistiky o tom, ktorí učitelia sú nedostatkoví.

Rezort síce zverejnil čerstvú prognózu, koľko bude chýbať učiteľov na Slovensku v najbližších rokoch, nevie však spresniť, na aké predmety. „Aktuálne nedokážeme tento počet odhadnúť v podrobnejšej štruktúre, to znamená podľa regiónov či podľa predmetov. Sledujeme však viaceré ukazovatele, ktoré môžu nedostatok učiteľov signalizovať,“ odpísal nám rezort. Sleduje voľné pracovné miesta, počty absolventov učiteľských smerov, kvalifikovanosť učiteľov či ich starnutie.

Na základe týchto štyroch indikátorov sa podľa ministerstva potvrdzuje, že učitelia matematiky môžu patriť medzi ohrozené skupiny.

Voľné pracovné miesta zverejnené cez úrad práce a portál Edujobs takisto ukazujú, že školy hľadali najčastejšie vyučujúcich matematiky a anglického jazyka.

„Štatistika voľných pracovných miest však nie je dokonalým zachytením počtu chýbajúcich učiteľov, keďže školy na Slovensku nie sú nijako kontrolované ani postihované, ak voľné pracovné miesto nenahlásia,“ upozorňuje rezort.

Počet absolventov sa prepadol, hlásia univerzity

Prírodovedecká fakulta **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** prijme ročne 30 až 40 študentov, zhruba polovica z nich však štúdium predčasne skončí. Kvalifikovaných absolventov, ktorí by mohli učiť matematiku, je napokon do 20, pričom tento rok ich bude 11.

„Určite to nie je dosť, pretože generácia učiteľov postupne starne. Dvadsať až dvadsaťpäť rokov dozadu sme prijímali rádovo 150 študentov na kombináciu matematika – informatika,“ uviedol pre Postoj dekan fakulty Roman Soták.

Počty absolventov učiteľstva matematiky na košickej Prírodovedeckej fakulte **UPJŠ**. Zdroj: Prírodovedecká fakulta **UPJŠ**

Pozitívne podľa neho je, že zhruba 90 percent ich absolventov napokon na školách aj zostane učiť. Absolvent učiteľstva matematiky má okamžité uplatnenie na pracovnom trhu. Matematikár má tiež výhodu, že na škole vyučuje dostatočný počet hodín a ľahko si vykryje svoj úväzok.

Ako sa Soták díva na neodborné suplovanie? „Keď som celý život učil napríklad dejepis, zemepis a zrazu mi dajú učiť matematiku či fyziku, tak to môže byť problém,“ konštatuje.

Dekan si už dlho všima pokles záujmu o učiteľstvo ako také. „Obdivujem tých, ktorí chcú byť učiteľmi. Postavenie učiteľa je dnes ťažké a spoločnosťou nedocenené.“ Košická fakulta ponúka pre záujemcov aj rozširujúce štúdium matematiky. Je kratšie a hlásia sa naň už vyštudovaní učitelia alebo aj inžinieri, ktorých býva 20 až 40.

„Otvárame každý druhý rok. Ide väčšinou o učiteľov, ktorí už nejakým spôsobom matematiku učia, vzťah k predmetu majú a my im dopĺňame odbornú spôsobilosť,“ vysvetľuje dekan.

Nádejní učitelia? Otvorenie akademického roka 2022/2023 na **Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. Foto: TASR/František Iván

Učiteľstvo je poslanie, ja sa tam vidím

Oslovili sme vysokoškoláčku Miroslavu Jackovú, ktorá študuje učiteľstvo matematiky a chémie na košickej prírodovedeckej fakulte. Navštevuje posledný ročník magisterského štúdia. Je presvedčená, že práve vďaka veľkému dopytu po matematikároch je oveľa jednoduchšie nájsť si prácu.

„Dopyt po učiteľoch matematiky je veľký, mnohokrát vidíme učiť aj študentov vysokej školy, lebo naozaj nemá kto,“ uviedla pre Postoj. Aj ona sama sa v tomto roku ešte ako študentka zamestnala, na základnej škole učí chémiu. Teší sa aj na výučbu matematiky a svojich žiakov chce do učenia motivovať.

Žiaci trebišovskej základnej školy. Archívna snímka. Foto: TASR/Roman Hanc

Hovorí, že povolanie učiteľky ju fascinovalo odjakživa. Hoci vníma, aký nízky kredit má učiteľstvo v očiach verejnosti, od vysneného povolania ju to neodradza. „Vidím, ako spoločnosť chybné vníma učiteľov, podceňuje našu prácu, a to nie je správne. Na Slovensku je, bohužiaľ, všeobecná mienka o učiteľoch taká, že sú to ľudia, ktorí si len prídu na pár hodín porozprávať do triedy, vypiť kávu a potom idú domov, a tým sa končí ich práca. Nevidia to, že učiteľ dáva celý svoj život povolaniu a rozmyšľa, čo by sa dalo urobiť lepšie,“ vysvetľuje.

Svoju prácu miluje aj napriek tomu, že ide o nedostatočne zaplatenú profesiu. „Učiteľstvo je poslanie, ja sa tam vidím a financie nie sú to hlavné, čo rozhoduje,“ dodáva a pripúšťa, že ak by sa jej po čase naskytla možnosť si finančne priliepať, zvážila by to.

Čítajte tiež

Alena Potocká

Rozhovor o tom, čo je dôležité, aby deti matematika neodradila hneď na začiatku, či by sa malo v matematike učiť aj memorovaním, či o modernej Hejného metóde.

Absolventka košickej **UPJŠ**, momentálne už učiteľka na základnej škole Eva Poráčová sa matematiku rozhodla študovať práve preto, že nie je populárna. „Už pri výbere vysokej školy som snívala o tom, že raz budem učiteľkou študentov, ktorí sa nebudú matematiky báť,“ spomína s odstupom.

Len dvaja absolventi v Banskej Bystrici

Počty končiacich študentov rátajú už len v jednotkách na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Vedúci katedry matematiky Vladimír Kobza konštatuje nedostatok a vyhládka na najbližšie roky je pesimistická. „Povolaniu učiteľa matematiky chýba najviac spoločenské uznanie, celkový kredit a s tým spojené aj finančné ohodnotenie,“ upozorňuje. Vlni mali len dvoch končiacich študentov. Počet absolventov sa prepadol po roku 2013, vtedy ich končilo 13.

Kobza zatiaľ nevidí žiadne náznaky, ktoré by pomohli riešiť súčasný stav. „Do dôchodku odchádza staršia generácia matematikárov, ktorých je problém nahradiť, pretože mladých posíl neprichádza v dostatočnom množstve. A tí, ktorí sú lepší, často odchádzajú zo školstva po roku-dvoch praxe,“ upozorňuje. Príčinou je podľa neho nedostatočná motivácia zotrvať v školstve či plat.

Aj vedúci Katedry matematickej analýzy a numerickej matematiky Univerzity Komenského Zbyněk Kubáček si myslí, že slovenské školstvo je ohrozené nedostatkom kvalifikovaných matematikárov. Pozitívne však podľa neho je, že z nastupujúcich študentov má pocit,

že majú o učiteľstvo skutočný záujem. „Teda urban legenda o tom, že učiteľstvo chodia študovať ľudia, ktorí chcú mať nejaký lacno získaný vysokoškolský titul, v tomto prípade nezodpovedá skutočnosti,“ dodáva pre Postoj. Z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky UK vlani vyšlo 12 nádejných matematikárov.

Autor: Jana Holubčíková

Vedeli ste, že nemocničný komplex na triade SNP v Košiciach predstavuje najväčšiu a najprestížnejšiu galériu na Slovensku? [🔗](#)

📅 15. 3. 2023, 15:53, Zdroj: [slovenskyreporter.sk](#) [🔗](#), Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ

Dosah: 221 GRP: 0,00 OTS: 0,00 AVE: 87 Eur

163

Košice: V budove univerzitnej nemocnice, jej na poliklinike a na lekárskej fakulte na Triade SNP 1 sa nachádzajú desiatky umeleckých diel od vyše päťdesiatich popredných československých umelcov pochádzajúce zo 70-tych a 80-tych rokov minulého storočia. Vznikli počas budovania „novej“ nemocnice a lekárskej fakulty a využité boli pri nich rozličné umelecké techniky. Minulo sa na nich 1,25 percent z celkového rozpočtu určeného na budovanie nemocnično-výučbového komplexu, ktorý predstavoval takmer miliardu korún československých, a mali vytvoriť príjemnú a optimistickú atmosféru nielen pacientom, ale aj zdravotníckym pracovníkom, pedagógom a študentom medicíny.

Výtvarné diela inštalované v objekte Univerzitnej nemocnice L. Pasteura Košice a **UPJŠ LF** mali „prispievať k prehlbovaniu myšlienkového estetického výchovy a vplyvu na ľudí, k zvyšovaniu kultúrnej úrovne životného prostredia, a spoločenského účinku architektúry a výtvarného umenia v ich celistvosti.“ Osobitne v objekte lekárskej fakulty mala výtvarná časť dotvárať interiér a exteriér v súlade s predpokladanou vyššou spoločenskou úrovňou prostredia vzhľadom na významnú reprezentatívnu funkciu a hodnotu, a tiež kvôli predpokladanému styku so zahraničnými vedeckými reprezentantmi v tomto areáli. Hodnota umeleckých diel inštalovaných celom komplexe predstavovala v tom čase viac ako jedenásť miliónov československých korún.

Priblížime vám hodnotné umelecké diela vystavené v interiéri a exteriéri Lekárskej fakulty UJPJŠ, na vznik ktorých bolo vyčlenených zhruba 3,4 milióna korún:

1. Južnej strane IV. sekcie budovy Lekárskej fakulty dominuje reliéf „Defilé ľudských tvárí“ z roku 1973 od významného českého sochára a medailéra Adolfa Havelku, zakomponovaný do vonkajšieho fasádneho obkladu. Zobrazuje defilé ľudských tvárí, doplnené o motívy kvetín a poľnohospodárskych plodín. Jeho šírka je viac než 30 metrov a výška zhruba 2 metre.

2. Pri hlavnom vchode do budovy LF sa nachádza monumentálna bronzová plastika „Anatomický modul podľa Leonarda da Vinci so štvrtou dimenziou“ od košického sochára Juraja Bartusza. Vyhotovená bola v rokoch 1982 – 1990 a jej motívom je slávna ilustrácia od Leonarda da Vinciho – kresba vitruviánskeho muža, ktorého proporcie sú vpísané do kružnice a štvorca ako dvoch základných geometrických tvarov. Bartusz vytvoril trojdimenzionálny model „Vitruvia“ znázorňujúci pohyb v priestore s kruhovým pozadím, zaujímavou kontrastujúcou s hranami okolitých budov. Priemer sochy je 4,2 metra.

3. Stene v interiéri budovy pri vstupe do Lekárskej knižnice výrazne dominuje veľkoplošná maľba na dreve s rozmermi desať metrov na šírku a štyri metre na výšku od výtvarníka Františka Blaža z umeleckej rodiny Blažovcov. Olejomaľba z roku 1984 je zhotovená na drevenej laťovke potiahnutej hrubou našepsovanou jutou. Má názov „Život“ a autorovu myšlienkou bolo zobraziť oslavu života, ktorý je potrebné chrániť. Zachytáva prírodné motívy, ľudské postavy a hada eskulapa ako symbolu lekárstva v kružniciach života. Do jednej z postáv zvečnil F. Blažo svoju vtedy ešte malú dcéru Romanku.

4. Náprotivnú stenu pri Aule LF zdobí ďalšie dielo monumentálnych rozmerov vyhotovené v roku 1983 – 84 v technike maľby na smalte, ktoré prechádza troma poschodiami. Jeho autorom je významný slovenský maliar, výtvarník a pedagóg Vladimír Popovič a jeho spoluautorkou známa textilná výtvarníčka Katarína Šujanová, ktorí tu pracovali s prírodnými a ľudovými motívmi. Celkové rozmery diela, skladajúceho sa z 54 menších častí, sú 10,8 metra na výšku a 4,65 metra na šírku.

5. Na tejto stene po pravej strane od vstupu do Auly sa nachádza aj ďalšie, menšie umelecké dielo v kove. Ide o plasticky stvárnený symbol s dvojmetrovým priemerom. Obsahuje motív prisahajúcej ruky a citát textu z Hippokratovej prísahy pripomínajúci študentom a absolventom medicíny ich dôležité poslanie. Jeho autor ani rok vzniku nie je známy. (Rovnako tak nepoznáme ani autora ďalšieho plasticky stvárneného loga – „Eskulapa“ umiestneného v interiéri auly vľavo nad pódium).

6. Originálne poňaté dielo – umelecká deliaca stena z prehýbaného skla v kombinácii s fotografiou (diapozitívmi) sa nachádza na hlavnej chodbe pri veľkých posluchárňach LF. Jeho autorom je významný český výtvarník Benjamín Hejlek, veľký experimentátor v hre svetla a skla, ktorý doň v rokoch 1983 – 84 zakomponoval aj projekcie viacerých dominant východného Slovenska, aby medikov pochádzajúcich z tohto regiónu potešili jeho rôzne zákutia. Výška diela je 2,3 m a šírka 3,75 m.

7. So sklom pracoval aj slovenský autor svetového formátu, známy predstaviteľ konštruktivizmu a svetelno-kinetického umenia Milan Dobeš, ktorý v interiéri Lekárskej fakulty vytvoril v roku 1984 originálnu fontánu z ohýbaného skla ako osobitný umelecký objekt vo vstupnej časti vestibulu na prízemí. Má výšku 120 centimetrov a pripomína sklenené banky používané v laboratóriách, ktoré sa nachádzajú v susedstve tohto otvoreného priestoru.

8. Veľkorozmerný obraz v technike štukolustro s názvom „Vývoj lekárskej vedy“ z roku 1983, s rozmermi 1,21 x 6,85 metra od dvojice známych autorov – maliara a grafika Andreja Doboša a Miloša Urbáska sa nachádzal pôvodne vo vstupnom vestibule fakulty, no neskôr

sa stal súčasťou kancelárie rozrastajúceho sa študijného oddelenia. Vo svojich graficky stvárnených motívoch predstavuje historické námety – symboly z dejín východnej i západnej medicíny s ich symbolikou.

9. Aby bola mozaika umeleckých diel úplná, pridávame aj avantgardnú inštaláciu v posluchárni na 8. poschodí III. sekcie budovy, ktorá sa zrodila neskôr a to v deväťdesiatych rokoch z grantu získaného na úpravu miestnosti, kde sa vyučovala medicínska etika. Umelecké dielo tvorí pavučina s ľudskými hlavami v podobe sadrových búst inštalovaná pri strope a šesť tematických obrazov na stenách. Autorom je maliar Oleg Šuk pôvodom z Kazachstanu, ktorý žil v Košiciach.

Spracované z podkladov Dokumentačného centra Východoslovenskej galérie

Zdroj: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Lekárska fakulta, NN

Ypsilon v našom pravopise / Dôvod na hrdosť alebo zbytočná komplikácia?

📅 15. 3. 2023, 17:50, Zdroj: postoj.sk , Autor: Jana Vinterová, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 48 286 GRP: 1,07 OTS: 0,01 AVE: 1095 Eur

Ypsilon v našom pravopise

Dôvod na hrdosť alebo zbytočná komplikácia?

Existuje veľa tém, ktoré už pri prvej zmienke spustia medzi ľuďmi nekonečné diskusie. Jednou z nich je aj otázka ypsilonu v našom pravopise. Má ten ypsilon zmysel alebo nie? Je slovenčina s ním krajšia alebo nám toto písmeno iba komplikuje život?

Ilustračné foto: TASR/Roman Hanc

Sledujúc diskusiu o používaní ypsilonu, je možné povedať, že Slováci sú rozdelení do troch hlavných táborov. Prvý je za zachovanie súčasného pravopisu, druhý za reformu s odstránením ypsilonu (prípadne aj ďalších grafém), tretí je nerozhodný s inklinovaním k jednej alebo druhej strane.

Dôkazom toho je aj malý prieskum, ktorý si autorka článku urobila medzi ľuďmi zo svojho okolia. Má k dispozícii minidatabázu odpovedí (približne 100 respondentov) zo všetkých názorových skupín. V pomere sú takmer vyrovnané.

Tí, ktorí sú proti, a tvrdá realita

Najčastejšie argumenty, ktoré sa ozývajú proti odstráneniu ypsilonu, sú, že ypsilon patrí k našej národnej jazykovej tradícii, že dotyčný respondent je už naň zvyknutý, že ypsilon má v texte dištingtívnu (rozlišovacia) funkciu, že zjednodušením dospejeme k všeobecnému úpadku úrovne a kultúry národa, že iné jazyky sú ešte zložitejšie a neriešia to a že si dotyčný texty bez ypsilonu nevie predstaviť.

„Nevidím na to žiaden dôvod. Aby sa niektorí v chápaní slabší necítili trápne, že neovládajú spisovnú slovenčinu? Alebo aby sme naše údajne preťažené deti zase o trochu, odbremenili? Alebo aby sme pardonovali nespisovnú slovenčinu už aj novinárom a učiteľom a politikom? Aby sme vývoj detí zase o trochu viac priblížili, stádu? Dedičstvo našich otcov zachovaj nám, Pane! Trochu viac hrdosti Slovákom,“ padlo v jednej z odpovedí.

Ovládanie pravopisu mnohí chápu ako dôkaz inteligencie autora textu. Rovnako to vidia aj z opačnej strany, teda nesprávne používanie i/y berú ako prejav nižšieho IQ. To však v realite neseďí. Zdieľať

„Podľa mňa y do slovenskej gramatiky patrí rovnako ako mäkké spoluhlásky, ä, ô..., keď niečo vyslovujeme tvrdo, y sa tam žiada a osvojiť si jeho písanie napr. vo vybraných slovách nie je až taká veda,“ zaznieva v inej.

Ovládanie pravopisu naozaj mnohí chápu ako dôkaz inteligencie autora textu. Rovnako to vidia aj z opačnej strany, teda nesprávne používanie i/y berú ako prejav nižšieho IQ. To však v realite často neseďí, stačí si napríklad prelistovať niektoré rigorózne či habilitačné práce, vysokoškolské skriptá alebo (ešte neskorigované) rukopisy spisovateľov či prekladateľov.

Argument, že vybrané slová a správne používanie ypsilonu nie sú až také ťažké, aby si to vyžadovalo radikálnu zmenu, používajú veľmi často aj deti, ktoré sa vyjadrili, že reformu si neželajú. V tomto smere je zarážajúce sebavedomie mnohých z nich. Napríklad keď 11-ročný chlapec tvrdí, že on už pravopis ovláda, alebo keď sa 13-ročné dievča v bizarnej odpovedi vyjadrí, že „bez y by to divne vyzeralo“.

Gramatické chyby však nerobia len deti. Nesprávne používanie i/y je rovnako rozšírené medzi dospelými, a to vo všetkých vekových kategóriách, bez ohľadu na vzdelanie, zamestnanie či sociálne postavenie. Dôkazom sú oznamy učiteľov na Edupage, tlačivá či návratky, ktoré nosia deti zo školy, oznamy na dverách obchodov, titulky k filmom, reklamné letáky... príkladov je neúrekom a ich autori vo väčšine prípadov nie sú žiadni nevzdelanci (učitelia, podnikatelia, prekladatelia, grafici...).

Autorka tohto článku je dlhoročnou jazykovou redaktorkou, ktorej prešlo cez ruky nespočetné množstvo textov od rôznych autorov, redaktorov, spisovateľov, prekladateľov, teológov..., má empiricky overené, že text bez gramatickej chyby dokáže napísať minimum ľudí. V internetových či tlačných denníkoch sa tzv. hrúbky vyskytujú denne, náš Postoj nevynímajúc. Osobne nepozná novinára, ktorý by nikdy po sebe nezanechal vo svojom texte nesprávne i/y. Redigovala aj knihy niekoľkých naozaj populárnych a uznávaných slovenských spisovateľov či básnikov – niektorí z nich boli pritom presvedčení, že korektúru nepotrebujú. Stačilo však prelistovať si ich rukopis a ukázať prvú hrúbku v ňom, aby zmenili názor.

Brutál Diktát je doplňovačka, v ktorej sú vety vytvorené z takých slov, pri ktorých aj excelentný znalec gramatiky musí chvíľu porozmýšľať, kým zvolí správne i/y. Zdieľať

Juraj Zopp je zakladateľom iniciatívy zameranej na odstránenie ypsilonu. Na stránke ypsilon.sk pripravil podrobný projekt, v ktorom sa zaoberá pravopisnou reformou. K téme sebaistých používateľov slovenského jazyka hovorí: „Pre tých, ktorí majú intenzívny pocit, že

ovládajú pravopis perfektne a že znalosť písania ypsilonu je vďaka pravidlám jednoduchá, je tu aplikácia Brutál Diktát. Hravou formou ukazuje, že pravopis s ypsilonom nie je najjednoduchší, vyžaduje veľa znalostí a oproti tomu písať v pravopise s jedným i je hračka.“

Brutál Diktát je doplňovačka, v ktorej sú vety vytvorené z takých slov, pri ktorých aj excelentný znalec gramatiky musí chvíľu porozmýšľať, kým zvolí správne i/y. „V priamom prenose dokazuje, že keby ypsilon nebol, pisateľ by robil násobne menej chýb alebo – ak aj pravopis skutočne dobre ovláda – správne písanie by mu zabralo menej času s vynaložením oveľa menšej energie.“

Čítajte tiež

„Vybrané slová? Čo je to za nezmysel?“ krúti hlavou František Ruščák, slovenský jazykovedec a dlhoročný vysokoškolský pedagóg.

Neviem si to predstaviť alebo otázka zvyku

„Neviem si predstaviť čítať knihu, kde nebudú ypsilony,“ hovorí mama štyroch detí. Podobných odpovedí zaznieva veľmi veľa, a to od detí, rodičov i učiteľov.

Aktivisti, ktorí sa touto problematikou zaoberajú, však hovoria, že je to len otázka zvyku. „Šírenie myšlienky zjednodušenia pravopisu je aj zámerom stránky 1i.sk, ktorá umožňuje prispievateľom písať s jedným i, bez ďalších pravopisných zmien,“ spresňuje Juraj Zopp. „Zároveň ukazuje čitateľom, že bez stresu z hrubej chyby písaný text je aj ľahko čitateľný. Pochopiteľne, pre oboch je to na začiatku trochu nekomfortné, ale po 15-30 minútach si podľa našich pozorovaní väčšina zvykne.“

„Neviem si predstaviť čítať knihu, kde nebudú ypsilony,“ hovorí mama štyroch detí. Aktivisti, ktorí sa touto problematikou zaoberajú, však hovoria, že je to len otázka zvyku. Zdieľať

„Paradoxne mi text bez ypsilonu pripadá archaickejší ako v terajšom pravopise,“ zamýšľa sa otec piatich detí. Je to naozaj paradox, ale súvisí s tým, že podľa Bernolákovej i Štúrovej úpravy sa ypsilon nepoužíval. Preto pohľad na text so samými mäkkými i môže na prvý pohľad pôsobiť ako z múzea. Alebo ako z knižky napísanej východniarskym dialektom.

Radovan Garabík pracuje v Slovenskom národnom korpuse na oddelení Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV. Zaoberá sa všetkými aspektmi počítačového spracovania slovenčiny, paralelnými inojazyčnými korpunami, lexikografiou, vyučovaním, históriou a vývojom slovenského jazyka. Znáмым sa stal aj vďaka svojmu unikátnemu projektu Ludevít – národní prekladač.

V jednej zo svojich prednášok hovorí: „Ypsilon má výhodu v tom, že má výraznejší tvar na rozdiel od mäkkého i, čo je vlastne len čiarka, čiže pomáha pri čítaní slov. Keď si predstavíme nejaké slovo, napr. píli, tak tam je í-i-i-i, číta sa to dosť ťažko. Keby niektoré z tých písmen bol ypsilon, čítalo by sa to jednoduchšie. Situácia sa má teda asi tak, že prítomnosť ypsilonu pomáha čítaniu, ale zhoršuje písanie. A vzhľadom na to, že ľudia v dnešnej dobe píšu pravdepodobne oveľa viac než kedykoľvek v minulosti, dostáva sa do popredia potreba uľahčiť písanie za cenu toho, že sa zhorší čítanie. Napríklad Číňania čítajú veľmi jednoducho, pretože jedna slabika je jeden znak, ale písanie majú naozaj veľmi problematické. Takže celé je to otázka kompromisu.“

Kultúrne dedičstvo

Mnohí zástancovia ypsilonu obhajujú svoj názor tradíciou, históriou a kultúrnym dedičstvom. Tvrdia, že je to skrátka graféma, ktorá do nášho pravopisu patrí, sme na ňu zvyknutí a máme na ňu byť hrdí, lebo vďaka nej je náš jazyk výnimočný.

Herec, recitátor a básnik Štefan Bučko, ktorý prednáša teóriu javiskovej reči a umelecký prednes na VŠMU, sa nad touto historickou stránkou zamýšľa viac zoširoka: „Ypsilon, rovnako ako ä, má základ v staroslovenčine. Keď sme nahrávali Proglas, dával som si záležať, aby som ypsilon vyslovoval ako tmavý a i ako svetlé. Pretože v čase, keď Proglas vznikol, mal ypsilon vo zvukosloví svoju hodnotu. Bolo to takto prirodzene dané, veď najprv tu bol zvuk, až potom grafémy. Staroslovienske zvukoslovie bolo širšie ako grécke, preto Konštantínovi-Cyrilovi grécka abeceda nestačila a musel prirobiť ďalšie grafémy, nielen ypsilon, ale napríklad aj nosovky, oN' a, eN'.“

Upozorňuje tiež na to, že dnes už ypsilon nevyslovujeme, ale v gramatike zostal. „Niekedy slúži v texte na rozlišovanie významu, napr. byť, biť, ale väčšinou spôsobuje problémy. Paradoxom je, že Česi zdedili z obdobia Veľkej Moravy výslovnosť viac. Ypsilon predsa len vyslovujú tmavšie a ponechali si aj slovesné koncovky -ly v ženskom a strednom rode (dělaly, byly).“

„Dnes už zrejme nikto nesmúti za tým, že v základnom tvare minulého času sa ypsilonom nerozlišuje kategória rodu (chlapci robili – ženy robily – deti robily). Sotva sa nájde niekto, čo by tvrdil, že sa tým znížila vznešenosť a jedinečnosť nášho jazyka,“ písal jazykovedec Ján Findra. Zdieľať

V týchto koncovkách sme od roku 1953 na základe kodifikačnej zmeny prestali písať ypsilon, čo v slovenčine zjednodušilo pravopis slovík. „Pri ä je zas paradoxom to, že cudzie prehlásky, ō, ů sa snažíme vyslovovať s príslušným zafarbením a našu historickú fonému, ä' vyslovujeme ako obyčajné, e,“ hovorí Bučko.

K reforme z roku 1953 sa v eseji zverejnenej v Kultúre slova (2006) vyjadruje aj významný jazykovedec Ján Findra, bývalý rektor Univerzity Mateja Bela. Píše: „Ako vieme, verejnosť citlivo reagovala aj na výraznejšiu reformu slovenského pravopisu v roku 1953. Pokiaľ ide o ypsilon, dnes už zrejme nikto nesmúti za tým, že v základnom tvare minulého času sa ním nerozlišuje kategória rodu (chlapci robili – ženy robily – deti robily); iba môj počítač sa trochu znepokojil a slovo ‚robily‘ mi označil červenou čiarou. Sotva sa nájde niekto, čo by tvrdil, že sa tým znížila vznešenosť a jedinečnosť nášho jazyka.“

Esej profesora jazykovedy Jána Findru z roku 2006, v ktorej sa zastal vypustenia ypsilonu zo slovenského pravopisu a kritizoval plytkosť verejnej diskusie na túto tému.

Jazykovedkyňa Marianna Sedláková, vedúca Katedry slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie na Filozofickej fakulte **UPJŠ**, ktorá prednáša dialektológiu, dejiny jazyka a jazykovedy a didaktiku slovenského jazyka, na to nadväzuje: „Ako vidieť, najväčší problém robí prepájanie minulosti a súčasnosti. Štúrova kodifikácia bola geniálna v tom, že vychádzala zo synchronného stavu živého jazyka. Jazyk ako živý organizmus sa vyvíja neustále, a preto sa ani nikdy nebude môcť dosiahnuť stav úplnej zhody písaného a vyslovovaného.“

Poukazuje na to, že aj tí, čo revidovali Štúra, vlastne sa len vrátili do histórie. „Historicky (pred niekoľkými storočiami) slovenčina mala aj v reči zvuk (zadné i), ktorý v písme reprezentuje ypsilon, rovnako ako za Štúrovho života mala v stredoslovenských nárečiach aj ä, aj mäkké ľ, ale už vtedy boli na periférii nárečových jazykových systémov, o ktoré sa kodifikácia opierala, čo Štúr geniálne vytušil, preto tieto prvky nekodifikoval. Na druhej strane však práve tento jeho radikálny a moderný postoj vyvolal odpor.“

Čo presne teda Ľudovít Štúr v gramatike zaviedol? Kodifikoval písmená v, j, g, podstatné mená sa začali písať s malými začiatočnými písmenami. Dvojhlásky ie, ia, ô sa zapisovali ako je, ja, uo. Samohlásky mohli byť krátke alebo dlhé a dôsledne sa rešpektovalo stredoslovenské rytmické krátenie. Medzi samohláskami nebolo ä, é, ó, y, ý. Z toho vyplynulo dôsledné označovanie mäkkosti spoluhlások (ďe, ťe, ňe, ďi, ťi, ňi). Kodifikované však boli len mäkkostné páry d – ď, t – ť, n – ň, mäkké ľ kodifikované nebolo. Okrem toho boli zavedené aj ďalšie pravidlá vychádzajúce z kultúrnej stredoslovenčiny (u namiesto v – praua, v adjektívnom skloňovaní tvary s príponou -uo, -jeho, -jemu – dobro, dobrého, dobrjemu a pod.).

„Lenže jazyk je aj sociálny fenomén a to pôsobí na všetkých používateľov, dokonca aj na jazykovedcov, preto každá zmena je ťažká,“ pokračuje Sedláková. „Áno, jazyk je veľmi dôležitou súčasťou kultúry, ale jej historický aspekt navždy zostane uložený v historických (nielen umeleckých) textoch. Živý jazyk odzrkadľujúci súčasnosť na každej svojej úrovni (od zvukovej roviny až po štylistickú) by mal v prvom rade spĺňať kritériá na čo najbezproblémovejšiu komunikáciu v súčasnom svete. Dnes je slovenčina preskúmaná synchronne i historicky dostatočne na to, aby sme mohli predvídať smer jej ďalšieho vývinu, takže obavy z nejakého systémovo chybného kroku tu nemusia byť. Lenže toto je len teoretický rozmer. V pragmatickej rovine sú nezanedbateľné postoje používateľov spisovnej slovenčiny, ale v neposlednom rade aj ekonomická stránka veci.“

Profesor Ján Findra, významný slovenský jazykovedec a bývalý rektor Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, patril medzi podporovateľov vypustenia ypsilonu zo slovenského pravopisu. Foto: TASR/Dušan Hein

Rozlišovacia funkcia

Mnohí opýtali, zvlášť deti, ktoré by o ypsilon prísť nechceli, tvrdia, že v slovenčine má zmysel, pretože rozlišuje význam slov. „Ako by sme odlíšili byť a biť, synka a sinka, výr a vír bez ypsilonu?“ pýtajú sa.

Mama dvoch detí a zároveň slovenčínarka z opačného názorového tábora však na to má jasnú odpoveď: „Viem si predstaviť pravopis bez y – rozlišuje síce významy slov (mi/my; tip/typ...), ale v ústnej podobe jazyka tiež nie je pri výslovnosti i/y rozdiel a vieme sa zorientovať.“

Samotný fakt, že v slovenčine existujú dve grafémy (i, y) na jednu fonému [i], je dôkazom toho, že ypsilon má dištinkatívny význam iba v písanej forme. V reči to nerozlišujeme. Rovnako ako poslucháč veľmi ľahko vyrozumie z kontextu, o aké b[i]ť ide, tak aj čitateľ rýchlo dešifruje význam inkriminovaného slova. „Odstránenie ypsilonu by viedlo k vzniku niekoľkých homoným navyše, čo však nijako zásadne nemôže narušiť zrozumiteľnosť textu,“ myslí si aj Marianna Sedláková.

Ako to vidia rodičia a učitelia

Rodičia, ktorých školopovinné deti sa s pravopisom trápia, by boli reforme slovenského pravopisu naklonení. „Momentálne máme so synom pri písaní diktátov veľké problémy“, „s ypsilonom doma dosť bojujeme“, „zbytočná strata času pre deti, mali by tento čas venovať radšej napríklad učeniu sa cudzích jazykov. Nie každé dieťa je schopné sa to naučiť, je to pre ne zbytočná záťaž“ – v tomto duchu sa nesú viaceré rodičovské odpovede. A vzápätí volajú po zjednodušení: „Nepoznám žiaden dôvod, prečo ponechať písmeno y v slovenskej abecede“, „je zbytočné“, „pre funkčnosť jazyka nemá zmysel“, „v Slovinsku nemajú ypsilon a človek si na to po čase zvykne“.

Kým niektorí slovenčinári zastávajú názor, že „je to naša tradícia“ alebo „kto má problém s gramatikou, robil by chýb aj tak veľa“, iní zhodne tvrdia: „Problémové deti by mali väčšiu radosť z nášho jazyka“, „prinieslo by to menej stresu“. Zdieľať

V podobnom duchu sa vyjadriła prekvapujúco aj väčšina opýtaných učiteľov slovenčiny alebo učiteliek prvého stupňa ZŠ. Takže kým niektorí slovenčinári zastávajú názor, že „je to naša tradícia“ alebo „žiakom by odstránenie ypsilonu až tak nepomohlo. Kto má problém s gramatikou, zabúda písať mäkkene, nevie spodobovať, robil by chýb aj tak veľa“, iní o odstránení ypsilonu zhodne tvrdia: „Zjednodušilo by to pravopis aj vyučovanie jazyka na školách“, „problémové deti by mali väčšiu radosť z nášho jazyka“, „prinieslo by to menej stresu“, „konečne niekto prišiel s týmto nápadom!“. A hlavne si viacerí uvedomujú, koľko času by takto získali na učenie iných dôležitých vecí, ako je napríklad čítanie s porozumením alebo komunikácia.

Nad žiackym trápením s pravopisom sa pozastavuje v spomínanej eseji aj Findra: „Ved' práveže ypsilon! Naši školáci – ako som sa mal možnosť viackrát presvedčiť – dokážu spamäti odrecitovať vybrané slová, ale pri písaní diktátov alebo pri tvorbe akéhokolvek jazykového javu si na ne akosi nedokážu spomenúť. Mnohých problém ypsilonu prenasleduje aj po skončení školy. Spomínajú si naň ako na nočnú moru. Len ako kuriozitu v tejto súvislosti uvádzam, že počas krátkeho pôsobenia na strednej škole som mal študenta, ktorý diktáty písal na tridsiatku. Bol to paradox, lebo z našej a svetovej literatúry vedel ako čitateľ viac než celá trieda dokopy. Napriek tomu pravopis ypsilonu ignoroval. Ja som zas ignoroval predpisy a onoho študenta som zo slovenského jazyka a literatúry napriek množstvu tzv. veľkých chýb, za ktoré sa považoval hlavne ypsilon, hodnotil jednotkou. Dnes je to univerzitný profesor a významný slovenský vedec. A ja som sa ho dodnes nestihol opýtať, či si už zamiloval ypsilon alebo či je za jeho zrušenie.“

Jedna z učebníc slovenského pravopisu pre základné školy. Ilustračné foto: taktik.sk

Nejde len o jednu grafému

Samozrejme, takéto veľké zmeny sa nikdy neudejú lusknutím prsta. Chce to nielen dobrú vôľu, ale aj odborný prístup a rozumnú technickú realizáciu.

„Odstránenie ypsilonu nie je len o tejto graféme. Jazykovedci by museli premyslieť aj ostatné pravidlá, ktoré s ňou súvisia. Takže reforma áno, ale musí jej predchádzať precízna odborná diskusia,“ hovorí Marianna Sedláková. Zdieľať

„Odstránenie ypsilonu by mohlo všetkým veľmi pomôcť, zvlášť učiteľom a žiakom,“ vyslovuje svoj názor Marianna Sedláková. „Neviem, aká veľká vôľa v spoločnosti by pre tento krok bola, pretože v tejto krajine sa postojí viac deklarujú, ako plnia. Ja osobne som napríklad nevidela ako nevyhnutnosť prijímať nejaký jazykový zákon, v 90. rokoch malo Slovensko oveľa viac problémov na legislatívne riešenie. Zákon bol prijatý, ale vôbec nič nerieši, aspoň nie kvalitu rečovej komunikácie vo verejnom priestore. Keby boli denníky, tlač a ostatné médiá (ale aj rečníci v parlamente) postihované pokutami za každú chybu, asi by to mohlo vyzeráť lepšie. So všetkými zákonmi je to rovnako, buď si ich človek nesie hlboko v sebe ako morálny kódex, alebo potom pomôžu len sankcie. Rovnako je to aj s jazykom.“

Aj keby sme podľa nej pristúpili k novej pravopisnej reforme, tak sa to nemôže zaobiť bez v prvom rade odbornej a následnej spoločenskej diskusie. „Odstránenie ypsilonu totiž nie je len o samotnej tejto jednej graféme. Jazykovedci by museli do detailov premyslieť aj ostatné pravidlá, ktoré s ňou súvisia, ako je napríklad zmäkčovanie di, ti, ni, de, te, ne a najmä problematické le, li. Takže reforma áno, ale musí jej predchádzať naozaj precízna odborná diskusia.“

Podľa navrhovanej pravopisnej reformy od odporcov ypsilonu by pravidlo o písaní di, ti, ni, li, de, te, ne, le bez mäkkčov malo zostať zachované. Iničiátori to obhajujú tým, že používatelia rodného jazyka slová vyslovujú správne aj bez toho, aby vedeli písať (napríklad 5-ročné deti), takže prirodzene aj vedia, ako ich čítať. Podobne ako deti s materinským jazykom anglickým vedia, ako sa slová v ich jazyku vyslovujú, bez ohľadu na to, ako krkolomne sa v angličtine píšu.

Paralelné pravopisy pre postupný prechod

Jazykovedci a aktivisti, ktorí sa téme odstránenia ypsilonu venujú dlhodobo, riešia aj mnohé praktické otázky. Jednou z nich je prechodné obdobie, ktoré by si reforma vyžadovala, keď by paralelne fungovali vedľa seba dva pravopisy. Slúžilo by na to, aby si používatelia jazyka mohli na zmenu zvykať postupne, ale v neposlednom rade aj na ekonomickú realizáciu zmeny bez potreby vynaloženia peňazí navyše.

„Všimli ste si, ako pomaly pribúdajú nové autá s novým dizajnom evidenčných čísiel? Všetky existujúce ostávajú platné a novým autám jednoducho dávajú také v novom dizajne. Nestojí to ani o euro viac, len zmenili písmo a spôsob generovania. Všetko ide ďalej bez trenia alebo vynaloženia energie,“ vysvetľuje Juraj Zopp.

Rovnako bezbolestne by podľa neho mohol vyzeráť prechod na nový pravopis a predišlo by sa aj chaosu. „Práve tým, ktorí majú ťažkosti, môže reforma pomôcť a nebudú sa musieť sústreďovať na rozmýšľanie medzi i, y, ale na obsah. Sú to napríklad špičkoví experti na technológie, ktorí svoj čas namiesto jazykovedy alebo čítania slovenskej literatúry venovali štúdiu vedy a nepoznajú detailne všetky pravopisné výnimky. Ak by pisateľ – dospelý či dieťa v škole – počas prechodu používal pri písaní len jedno i, bude si stopercentne istý, aké i má použiť, a nebude musieť nad tým vôbec rozmýšľať.“ Dĺžku trvania takéhoto prechodného obdobia navrhuje na 20 rokov.

Spoločenská objednávka

Hovorí sa, že odstránenie ypsilonu je téma, ktorá sa cyklicky opakuje, vracia sa ako epidémia. Raz sa objavia snahy jazykovedcov o pravopisnú reformu (60. roky 20. storočia), potom sa spoja učitelia v otvorenom liste (2008), sem-tam niekto napíše o tom článok. Skutočnosť je však taká, že sú ľudia, aktivisti, ale aj jazykovedci, učitelia či rodičia, ktorí sa tejto problematike venujú naozaj dlhé roky, ba dokonca celoživotne.

Vzhľadom na množstvo problémov, ktoré používanie ypsilonu vytvára u detí aj dospelých, v spojení s faktom, že jeho vypustenie si vedia predstaviť aj mnohí jazykovedci: nestála by taká pravopisná reforma naozaj za zváženie? Zdieľať

Poznajúc realitu, uvedomujú si, že zmena pravopisu, ktorý na Slovensku používame s menšími úpravami (Czambelove, Škultétyho) už 170 rokov, nie je vôbec triviálna záležitosť. Viacerí sa preto s touto otázkou obrátili aj na JÚLŠ. Z mierne vyhýbavých odpovedí, ktoré dostali, vyplýva, že jazykovedný ústav potrebuje akúsi „spoločenskú objednávku“, ktorá by mohla vec posunúť ďalej.

Reč prirodzene speje k efektívnosti

Viacerí odporcovia takejto pravopisnej reformy majú obavy, že práve zjednodušaním a nižšími nárokmi na písanie by klesla vzdelanostná úroveň, laicky povedané – „národ by ohlúpol“. Pravopis však reálne už teraz ovláda len malé percento ľudí, presviedčame sa o tom denne v médiách, na sociálnych sieťach i na ulici. A princíp jazykovej ekonomie je jasný už desaťročia: ide o zefektívňovanie, časovú aj energetickú úsporu v komunikácii. Tam dorozumievanie medzi ľuďmi prirodzene speje.

Preto vzhľadom na množstvo problémov, ktoré používanie ypsilonu vytvára u detí aj dospelých, v spojení s faktom, že vypustenie tejto grafémy si vedia predstaviť aj mnohí jazykovedci, zostáva nad nami visieť už desaťročia otvorená otázka: nestála by taká pravopisná reforma naozaj za zváženie?

Autor: Jana Vinterová

Hodili ho do priekopy a obžrala ho divá zver. Prečo zavraždili Hitlerovho jasnovidca? [🔗](#)

📅 15. 3. 2023, 18:08, Zdroj: plus.sme.sk [🔗](#), Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: Peter Getting, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 7 750 GRP: 0,17 OTS: 0,00 AVE: 533 Eur

Okultista Hanussen vedel priveľa a k nacistom mal príliš blízko.

Počas jarných prác objavili robotníci pri hradskej neďaleko Baruthu, južne od Berlína, telo neznámeho muža. Ležalo tam už dlhšie a obžrala ho zver, no nieslo známky týrania a stopy po viacerých gulkách. Noviny priniesli články o mysterióznom náleze mŕtvol.

Identifikovať sa ho podarilo až podľa krajčírskeho monogramu na drahom obleku. Išlo o slávneho mága, jasnovidca a telepata Erika Jana Hanussena, ktorý vystupoval v Berlíne a mal blízko k nacistickým pohlavárom. Predpovedal dokonca úspech Adolfovi Hitlerovi.

Pred sto rokmi, na ceste k uchopeniu moci, nacisti Hanussena zatkli, v noci z 24. na 25. marca 1933 zastrelili, v jeho vlastnom aute vyviezli za mesto a vyhodili do priekopy. Čo sa mu pred sto rokmi stalo osudným?

Hochštapler v Bratislave

„Dňa 5. mája vo veľkej sále Reduty predvedie Erik Jan Hanussen experimentálny večer o výklade okultistických predmetov. Ďalšie experimenty sú čítanie myšlienok a odhalenie takzvanej tajnosti papierov, pichanie ihlou, pitie roztopeného olova, zastavenie pulzu s srdečného chodu.“ lákal návštevníkov Slovenský denník 1. mája 1927.

Okrem toho mal na programe jasnovidca takzvanú gymnastiku nervov, telepatiu, ohýbanie železa či líhanie na klincovú posteľ. Možno ukázal aj hypnotizovanie ženského média a nechal ho v tranze predvádzať sexuálne gestá, čo tiež patrilo medzi jeho kúsky.

Erik Jan Hanussen. (zdroj: Wikipedia)

Erik Jan Hanussen neohuroval len publikum v Bratislave. Vystupoval vo Viedni, v Prahe a napokon skončil v Berlíne, kde sa ocitol v prostredí vysokých nacistických pohlavárov. Bol na vrchole slávy.

„Tesne po víťazstve hitlerovcov sa tešil Hanussen v Nemecku veľkej popularite,“ konštatoval časopis Ferdinanda Peroutku Prítomnosť v čísle z 12. apríla 1933. „Kolovali o ňom fantastické povesti a gáža, ktorú dostával, bola hollywoodska.“

O to paradoxnejšie je, že tento mág so škandinávskym menom bol v skutočnosti Žid Herschel Chajm Steinschneider s koreňmi v moravskom Prostějove.

Jeho umelecké meno však patrilo k najnevinnejším podvodom, na ceste za slávou ich tento celoživotný hochštapler využil oveľa viac.

Veštbý pre nacistov

Bola to senzácia, keď 26. februára 1933 Hanussen otvoril v Berlíne Palác okultizmu. Dobová tlač sa predhľadala v superlatívoch a opisovala prepychový interiér, spolu chrám a spolu budoár s ultramoderným zariadením, stolíky pre seansy mali podsvietené sklá a luxusné miestnosti čakali na vybranú politickú aristokraciu.

V dekadentnom Berlíne 30. rokov minulého storočia patril Hanussen k popredným celebritám. Vystupoval vo varieté Scala, kde pred ušasnutými divákmi predviedol neuveriteľné čísla a rád si za ne nechával dobre platiť.

Príjmy mal aj zo „súkromnej ambulancie“, kde za prehnane poplatky veštil zákazníkom a zákazníčkam. Okrem toho mal aktivity ako sanatórium ponúkajúce okultné lieky, takisto predával hormonálny krém na zvýšenie libida.

Hasussen veštil aj vo svojom časopise. (zdroj: Europeana)

Nahonobil si veľký majetok, okrem niekoľkých bytov, prepychovej vily a luxusného auta mal aj vlastnú jachtu.

Takisto mal známosti. Hanussen využil, že v prostredí nastickej strany NSDAP sa to pokútnymi šarlatánmi a pavedeckými teóriami hemžilo a sebedome sa pohyboval v prostredí vysokopostavených nacistov. Blízko mal napríklad k policajnému prezidentovi v Postupimi Grafovi von Helldorff, sadistovi a fanatickému antisemitovi s dlhmi z hazardu, ktoré zaňho Hanussen platil. Peniaze požičal aj veliteľovi úderných oddielov Sturmabteilung, v skratke SA, Ernstovi Röhmovi a jednému z najvyššie postavených nacistov Hermannovi Goeringovi.

Podľa Wernera Gensona, autora knihy Nacizmus, tajná spoločnosť, mal Hanussen u nacistov úspech zvlášť preto, lebo na súkromných večierkoch na svojej jachte predviedol „okultné seansy organizované ako temné orgie“. Chýbať nemali sexuálne excesy, drogy, herečky aj detskí prostitúti.

Vo svojom časopise prorokoval Hitlera a nacizmus. (zdroj: Europeana)

Hanusen mieril ešte vyššie. Vychvaľoval samotného Hitlera a jeho víziu tretej ríše, často opakoval, že mu už dávno zostavil horoskop. Hemžilo sa to v ňom konšteláciami a konjunktúrami, predovšetkým však obsahoval proroctvo, že tento muž dosiahne veľkú moc.

Vo svojom časopise Berliner Wochenschau v októbri 1932 vysvetľoval Hanussen čitateľom prostredníctvom astrologických tabuliek dôležitosť podpory NSDAP a voľbu Hitlera ako záchrancu Nemecka, hákový kríž im vraj prinesie šťastie.

Ako na stránkach Inštitútu Lea Baecka – New York / Berlín, v ktorom archivujú čísla Hanussenovho časopisu, uviedla Tracey Felderová, periodikum vychádzalo v náklade až 140-tisíc kusov a odkedy sa mág stretol s Hitlerom, pôvodnú zmes okultizmu, zábavy a erotiky vystriedala propaganda. Spoločne s tým zviditeľňoval Hanussen samého seba.

Aj na otvorení Paláca okultizmu sa zúčastnili nacistickí predáci. Philippe Valode v knihe Hitler a tajné spoločnosti opisuje scénu, ktorá sa udiala počas otvorenia: „Hanussen otvoril salóny vo svojom prestížnom Paláci okultizmu, okolo mága sa tlačil každý. Vtedy nečakane upadol do tranzu a začal veštiť. Vidí oheň, ten, ktorý ospevuje víťazstvo strany, oheň pohlcuje veľkú budovu, plamene šľahajú, vidí, ako sa rúca kupola. To horí kupola Reichstagu v noci, kričal Hanussen do hrobového ticha, ktoré sa rozhostilo. Nacistickí pohlavári neverili vlastným ušiam!“

Ríšsky snem horel 27. 2. 1933, po následných voľbách nacisti uchopili moc. (zdroj: Wikipédia) V zlomovom bode dejín

Veštbá sa splnila už o deň nato. Večer 27. februára 1933 pohltil budovu Ríšskeho snemu veľký požiar.

Nevedno, či si jasnovidec uvedomil, že sa ocitol v zlomovom bode dejín. Demokratické Nemecko sa práve menilo na nacistické. A on mal doplatiť na to, že sa spriahol s najväčšími gaunerami 20. storočia.

Nacisti vtedy mierili k uchopeniu moci: kým predtým mala NSDAP len tretinu hlasov, zakrátko nato v marcových voľbách získala 44 percent. Dodnes sa špekuluje, kto vlastne požiar v sneme založil, dokumenty na to však uspokojivo neodpovedia, pretože Nemecko už vtedy nefungovalo ako právny štát. Či to už boli komunisti alebo samotní nacisti, Hitler požiar využil ako zámienku na masívne obmedzenie ľudských práv, spolu s Ríšskym snemom zhoreli aj posledné zvyšky parlamentarizmu a nástup brutálnej totality bol neodvratný.

Podľa profesora Martina Pekára, vedúceho Katedry histórie Filozofickej fakulty na **Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, sa požiar Ríšskeho snemu nedá vytrhávať z kontextu. Udalosti z jari 1933 v Nemecku môžu byť poučné aj po sto rokoch.

„Požiar Ríšskeho snemu je jednou z historických udalostí, ktoré sa dajú veľmi dobre aktualizovať. Udalosť bola súčasťou komplexnejšieho procesu hodnotového obratu a zásadnej spoločensko-politickej zmeny vedúcej k rozsiahlym tragédiám 20. storočia,“ vysvetľuje historik. „Tieto tragédie - kolaps demokracie v Nemecku, vojna, holokaust - bezprostredne postihli aj obyvateľov Slovenska. Štúdium a poznanie procesov, ktorých súčasťou bol požiar snemu, nás môže upozorniť na to, že dnes sme svedkami analogických situácií s potenciálne podobnými možnými dôsledkami.“

Hanusen v tranze vlastne prorokoval veci, ktoré nemal odkiaľ vedieť. Navyše sa svojou veštbou o požiar snemu chvalil aj vo vlastnom periodiku.

Členovia SA ho zatkli 23. marca v šatni, keď mal predstavenie v Scale. Pritom práve týmto hnedokošeliarom nedávno daroval stovky párov čižiem, ako pripomenula slovenská tlač. Jeho stopy vedú cez väznicu až ku priekope, kde ho neskôr našli. O politickom rozmere vraždy sa otvorene písalo už krátko po objavení mŕtvol, napríklad Slovenský denník 12. apríla 1933 uviedol: „Je dôvodné podozrenie, že tu ide o politickú vraždu.“

O politickej vražde písala aj slovenská tlač. (zdroj: Digitálna knižnica Univerzitetnej knižnice v Bratislave) Žid Steinschneider pre Hitlera

Budúci vizionár nacistov sa narodil vo Viedni do chudobných pomerov, jeho otec Siegfried Steinschneider pochádzal z prostredia prostějovskej židovskej obce a živil sa ako člen kočovnej hereckej spoločnosti. Budúci slávny mág v mladosti ušiel zo školy aj od rodiny a túlal sa v cirkusovom prostredí.

Talent prejavil už ako vojak za prvej svetovej vojny: stačilo dostať sa ku korešpondencii na fronte skôr ako adresáti, rozlepiť list, prečítať ho a potom „veštiť“ jeho obsah.

Podobne postupoval aj neskôr. Pri produkcii spájal nesporné vlohy pre sugesciu a schopnosť manipulovať s ľuďmi. So zviazanými očami napríklad hľadal skryté predmety alebo veštil z dátumu, ktorý divák napísal na lístok a ten zalepil do obálky, za paranormálnymi kúskami bola spolupráca s asistentom, ktorý mu nenápadne posúval potrebné informácie.

Hanusen podporoval SA, tí ho potom zavraždili. (zdroj: Yad Vashem)

Moderný bol v budovaní mediálneho obrazu: novinárom podsúval to, čo chcel, dbal na krikľavú reklamu. Keď sa pre podvody dostal pred súd v Litoměřiciach, pretože „využívajúc mdlého rozumu ľudí, lákal od nich peniaze pod zámienkou, že je nadaný nadprirodzenými

schopnosťami“, ešte aj túto príležitosť využil na vlastnú prezentáciu. Predvádzal svoje umenie rovno pred sudcom, zaplatil si dobrého obhajcu a oslobodili ho. Pri tejto prezentácii jasnoviectva mal 80-percentnú úspešnosť.

To už mal československé občianstvo. Do Československa sa presunul, keď mu vo Viedni začala horieť pôda po nohách a z rovnakých dôvodov sa neskôr presunul do Berlína. Tam začal predpovedať vzostup nacistov.

„Táto jasnozrivosť ho stála život,“ podotýka Philippe Valode v spomenutej knihe. „Bol jedným z Hitlerových zlých duchov, lebo mu predpovedal, že sa stane pánom Nemecka, pričom mu odkryl psychickú moc a ponúkol možnosť s ňou narábať podľa ľubovôle.“

Podobnosť medzi Hanussenom a Hitlerom sa dokladá afektovanými gestami, ktoré používal mág pri seansách a Hitler pri prejavoch, Hanussenov vplyv na nacistického vodcu sa však často preceňuje. Nesporným faktom je, že sa podlizoval nacistom a otvorene propagoval ich stranu a vodcu.

„Žid Steinschneider podporil svojím horoskopom sebavedomie najväčšieho židobijca Hitlera,“ zhrnula to horko po jeho smrti Peroutkova Prítomnosť.

Jasnovidec pózuje pre fotografa. (zdroj: Wikipedia)

A menovala problémy, do ktorých sa dostal: ten prvý bol, keď vyšlo najavo, že je žid. Aj svadbu mal židovskú, ženil ho rabín v Rumburku. Do NSDAP vstúpil vďaka sfaľšovaným papierom, čakal ho zato súd. Nepohodlný bol aj preto, lebo pomáhal platiť dlhy nacistom. Veštbá snemu v plameňoch bola zrejme poslednou kvapkou.

Sám sa zahrával s ohňom. V surovom mocenskom zápase nebolo miesta pre židovského vizionára, ktorý navyše disponoval háklivými informáciami priamo zvnútra strany.

Jeho príbeh sa stal predlohou kníh, filmov aj divadelných predstavení, v ktorých sa s rôznou intenzitou vyzdvihujú jeho skutočné či domnelé jasnovidecké schopnosti.

„Tak už je teraz naozaj v tej svojej štvrtej dimenzii ten divný človek uhrančivých očí,“ ohodnotila to Prítomnosť. „Hanussen-Steinschneider, nech ho už zavraždil ktokoľvek a pre čokoľvek, pre seba nevidel jasne.“

Nedokázal si vyveštiť vlastnú smrť a našťastie pre ľudstvo, nesplnila sa ani jeho veštbá o skvelom vodcovi a jeho tisícročnej ríši vládnucej nad svetom.

Pohľad do varieté Scala, kde vystupoval aj Hanussen. (zdroj: Europeana) Hitler a Hanussen na ceste k nacistickej diktatúre

30. januára 1933 ► nemecký prezident Paul von Hindenburg vymenoval Adolfa Hitlera za nemeckého ríšskeho kancelára

26. februára 1933 ► Hanussen otvoril v Berlíne Palác okultizmu a na seanse vyslovil veštbu o požiari Ríšskeho snemu

27. februára 1933 ► Ríšsky snem horí, vnútri nájdu pobehovať zmäteného holandského ľavicového aktivistu Marinusa van der Lubbeho, zo založenia ohňa sa navzájom obviňujú komunisti a nacisti. Tí požiari využijú na prenasledovanie opozície a uchopenie moci

28. februára 1933 ► prezident Paul von Hindenburg na Hitlerov pokyn vydal dekrét o požiari Ríšskeho snemu, ktorý sa považuje za jeden z kľúčových krokov k nastoleniu nacistickej diktatúry. Znamenal masívne potlačenie občianskych a ľudských práv v ústave od vážnenia odporcov nacistov po zákaz vydávania tlače nepriateľskej k nacistom

5. marca 1933 ► konajú sa voľby do Ríšskeho snemu, verejnosť zmasírovaná propagandou v nich odovzdáva nacistom 43,9 percenta hlasov

23. marca 1933 ► Ríšsky snem prijal a Paul von Hindenburg podpísal zmocňovací zákon, ktorým dovtedajší kancelár Hitler získal výnimočné právomoci, stal sa Führerom - vodcom a vláda mohla prijímať zákony bez schválenia snemom, dátum sa označuje ako začiatok nacistickej diktatúry. V tento deň zatkli Hanussena

24. - 25. marca 1933 ► počas tejto noci s najväčšou pravdepodobnosťou vo väznici SA zastrelili Hanussena

7. apríla 1933 ► lesní robotníci našli Hanussenovo telo, vyšetrowanie zakrátko zastavili

Autor: Peter Getting

Vedkyňa má takmer 300 publikácií za rok. Vyvoláva to otázky o kvantite v publikovaní

15. 3. 2023, 22:22, Zdroj: domov.sme.sk, Vydavateľ: Petít Press, a.s., Autor: Martin Vančo, Sentiment: Ambivalentný, Téma: Fakulty a ústavy UPJŠ, Kľúčové slová: Peter Fedoročko

Dosah: 210 702 GRP: 4,68 OTS: 0,05 AVE: 1761 Eur

Hovorí, že písanie ju baví.

BRATISLAVA. Miroslava Kačániová zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre publikovala za minulý rok až 280 vedeckých publikácií. Pri vedeckej práci ide o obrovské číslo. Na porovnanie, aj tí najvýkonnejší vedci majú podľa Centrálného registra evidencie publikačnej činnosti ročne "len" 20 či 30 publikácií.

"Ak vás práca baví a najmä písanie, miniete na to síce enormné množstvo času aj na úkor víkendov, voľného času a spánku, ale v konečnom dôsledku sa vám to vyplatí pri citovanosti," vysvetľuje Kačániová.

Tiež hovorí, že ju toto prvenstvo teší, no v budúcnosti by sa chcela ešte zlepšiť.

Vo vede pritom existuje zhoda, že kvantita publikovania nie je až taká dôležitá. Väčší význam má publikovať výskum v časopisoch, ktoré sú registrované vo vedeckých databázach. Len tak majú vedci istotu, že sa ich výsledky dostanú k zahraničným kolegom z odboru.

Niektorí vedci sa však do týchto časopisov nedostanú, pretože jednoducho nemajú dostatočnú kvalitu. Často potom namiesto toho zvyšujú kvantitu publikovania.

Kačániová má však vo vedeckých kruhoch dobré meno a pravidelne publikuje aj v kvalitných časopisoch.

Vo výskume sa zameriava na rastlinné silice a liečivé rastliny. Chce vytvoriť jedlé obaly na potraviny s antimikrobiálnymi účinkami, takže potraviny by v nich mali vydržať dlhšie.

V roku 2019 získala od ministerstva školstva ocenenie Osobnosť vedy a techniky a v minulom roku bola zase medzi finalistami ocenenia Výnimočná osobnosť vedy, ktoré udeľuje Eset.

Niekedy sa na hodnotenie výkonnosti vedca používa takzvaný Hirschov index (h-index). Ten zjednodušene vyjadruje, ako často sú vedci citovaní. Kačániovej h-index je podľa Google Scholar 33, čo je veľmi vysoké číslo.

Je len niekoľko desiatok slovenských vedcov, ktorí majú vyšší h-index a väčšina z nich pôsobí v zahraničí.

Kedysi ich bolo viac

Vedci v prírodných vedách publikujú v tímoch, preto môžu mať viac publikácií. No toto samo osebe nevysvetľuje, prečo má Kačániová až 280 publikácií za jediný rok. Lepším vysvetlením je, že približne dve tretiny výstupov sú príspevky v zborníkoch, ktorých kvalita vyvoláva pochybnosti.

Je za nimi Regionálna rozvojová agentúra pre rozvoj Dolného Zemplína so sídlom v Trebišove, ktorá v roku 2022 organizovala online konferencie s medzinárodnou účasťou na rôzne témy, a z tých potom vydala zborníky.

Gelkovo vydala v roku 2022 jedenásť zborníkov a v každom bolo 17 príspevkov. Zvláštne na tom je, že autorkou každého jedného príspevku je Kačániová a menili sa len spoluautori. Dohromady tak ide o 187 vedeckých publikácií za jeden rok. Kačániová je zároveň ja zostavovateľkou všetkých zborníkov.

Zborníky boli financované z grantov Agentúry na podporu výskumu a vývoja či grantových agentúr ministerstva školstva VEGA a KEGA.

Kačániová hovorí, že s agentúrou spolupracuje už dlho a na počte svojich príspevkoch v zborníkoch nevidí nič zlé. "Kedysi v minulosti bola omnoho vyššia možnosť publikovať v akýchkoľvek zborníkoch, ako je to momentálne možné," hovorí.

Cieľom zborníkov bolo podľa nej popularizovať laickej verejnosti témy, ktorým sa venuje, o čo žiadala samotná agentúra.

Samotná agentúra má aj web, no už ho niekoľko rokov neaktualizovala.

Nie je hlavou

Pri 86 príspevkoch bola spoluautorkou Janka Sudzinová. Ak keď má doktorát a v minulosti pôsobila vo vede, dnes pôsobí na základnej škole v Humennom a venuje sa inej oblasti. "Nie som hlavou príspevkov. Väčšinou to bola formálna úprava," opisuje svoj prínos v publikáciách.

Tvrdí, že za to nedostala žiadny honorár a urobila to preto, že Slovenská poľnohospodárska univerzita je jej alma mater a má s ňou dobré vzťahy.

Medzi ďalšími spoluautormi príspevkov sú Kačániovej doktorandi.

Jednou z nich je Lucia Galovičová. Tá tvrdí, že publikovanie výsledkov výskumu, na ktorom sa podieľala, je súčasťou jej doktorandského štúdia. "Autorský kolektív nepredstavujú len ľudia, ktorí stoja za prípravou publikácie, ale aj tí, ktorí spolupracovali na získavaní výsledkov alebo rešerší, technický a pomocný personál, ktorý koriguje a upravuje príspevky," vysvetľuje.

Galovičová je spoluautorkou 84 príspevkov v zborníkoch, celkovo má za minulý rok na konte 119 publikačných výstupov, čo je po Kačániovej najviac zo všetkých slovenských vedcov.

Pochybnosti o prínose

Od publikácií vedca závisí aj výška jeho platu. Na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite sa za publikácie vypláca priama odmena a publikačná činnosť je aj jedným z podkladov na osobné ohodnotenie. No podľa hovorkyne univerzity Renáty Chosraviovej záleží aj na kvalite publikácií.

Kačániová hovorí, že za publikovanie v zborníkoch žiadne odmeny nedostáva, pretože tie sa vyplácajú len pri kvalitnejších časopisoch.

Denník SME oslovil niekoľko **prorektorov pre** vedu z iných univerzít a ukázal im zborníky, no tí Kačániovú hodnotiť nechceli, pretože je z inej univerzity a z iného odboru.

Ján Híveš zo Slovenskej technickej univerzity však povedal, že pochybuje o vedeckom prínose týchto zborníkov. "Známkou kvality je zvyčajne kvalitné vydavateľstvo s kvalitným recenzným konaním," tvrdí.

Slovenská veda má celkovo problém s vysokou kvantitou publikovania, ktorá ide na úkor kvality. V roku 2022 vyprodukovali slovenskí vedci 8500 publikačných výstupov evidovaných v databázach uznávanou spoločnosťou Clarivate. Tieto publikácie majú aj dosah na celosvetovú komunitu vedcov.

No zároveň vedci napísali aj 65-tisíc výstupov, ktoré neeviduje žiadna databáza. "Tie majú mnohokrát dosah na komunitu, ktorá je ohraničená plotom organizácie, v ktorej dané publikácie vznikli," hovorí **prorektor pre** vedu **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika Peter Fedoročko**.

Dôvodmi môžu byť podľa neho zle nastavené odmeňovanie univerzít, nezmyselné požiadavky na publikovanie, ak chce vedec kariérne rásť, ale aj biznis s predátorskými vydavateľstvami.

Autor: Martin Vančo

Spoznajte TAJOMSTVÁ orchideí

16. 3. 2023, Zdroj: **Plus jeden deň**, Strana: 30, Vydavateľ: News and Media Holding a.s., Autor: dp, jap, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla

Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: 261 000 GRP; 5,80 OTS; 0,06 AVE; 5209 Eur

Rubrika: ZAUJALO NÁS

Kvet roka 2023 a jeho unikátne odrody na výstave v Košiciach

KOŠICE – Orchidea je kvetom roka 2023, takže sa na ňu poriadne pozrime! Jej krásu a najrôznejšie tvary môžete obdivovať už iba do nedele v Botanickej záhrade **UPJŠ**. Aké tajomstvá a unikáty tieto ušľachtilé a vzácne kvety skrývajú?

Určite si v Košiciach prídete na svoje, veď na výstave Orchidey – skvosty v ríši rastlín uvidíte viac ako 700 rastlín z vyše 100 druhov. Zaujímavé je, že s výnimkou Antarktídy rastú orchidey na všetkých svetadieloch, dokonca aj za severným polárnym kruhom.

Medzi mimoriadne zaujímavé patrí napríklad lišajovec, ktorý má okolo 60 druhov a patrí k najčastejšie pestovaným orchideám. Odroda dendróbium dokáže z jedného letorastu vykvetnúť i niekoľko sezón za sebou. Vanda má asi 50 druhov, rastú v južnej Číne, v Himálajach, v južnej Austrálii, na Srí Lanke alebo na Filipínach. Cymbídie sú mohutné a bohato kvitnúce orchidey, pochádzajú z tropických či zo subtropických oblastí Afriky, Ázie alebo Austrálie. Črievičkovec je jeden z najznámejších a najzaujímavejších rodov orchideí. Typický je tým, že vytvára charakteristický „črievičkovitý“ tvar kvetu, ktorý môže mať až 10 centimetrov.

Orchidey majú nielen rôzne farebné variácie, ale aj rôzne veľkosti: od miniatúrnych až po tie, ktoré dorastú až do výšky dvoch metrov. To je napríklad fajus veľkolistý. Práve tento unikát nájdete aj v Košiciach. Spomínaný druh orchidey pochádza z juhovýchodnej Ázie, Austrálie a Tichomorských ostrovov. „Nerastie prichytený na iných rastlinách, ale vyrastá priamo zo zeme. Jeho listy môžu mať dĺžku 30 až 100 centimetrov. Kvety vyrastajú v súkvetiach, v ktorých ich je 10 až 25. No a jeden kvet môže mať veľkosť 7 až 12,5 centimetra,“ objasnila Valéria Kocová, vedúca Oddelenia tropickej a subtropickej flóry Botanickej záhrady **UPJŠ**.

A v sobotu 18. marca si môžete pozrieť nielen krásne kvety, ale od 14. hodiny vám florista Miroslav Varga ukáže, aké úžasné kytice a aranž mány z nich môžete vytvoriť a naaranžovať.

Babské rady, aby vám orchidea kvitla

Pridajte cukor: Do 1 litra vody pridajte 1 lyžicu cukru a v takto pripravenej zálievke nechajte orchideu namočenú celú noc.

Banánová šupka do zálievky:

Šupku namočte aspoň na 24 hodín do vody, ktorou budete rastliny zalievať. Banán je bohatý na draslík, čo pomôže aj orchideám.

Teplotný šok: Ak orchidea už dlhšie nekvitla, umiestnite ju na svetlé, ale chladné miesto. Nechajte ju tam, až kým nenahodí nové puky. Potom ju môžete vrátiť na pôvodné miesto.

Zmena teploty: Na noc umiestnite orchideu do miestnosti s teplotou 15 °C, cez deň ju vráťte na pôvodné svetlé a teplejšie miesto.

Pridajte ľad: Dajte orchideu na pár dní do tmavej miestnosti a nepolievajte ju. Namiesto zálievky pridajte do črepníka dve-tri kocky ľadu.

Doprajte jej pivo: Potrite ním listy orchidey a trošku piva nalejte aj do črepníka.

Vyskúšajte vodu z ryže: Vodu, v ktorej ste premývali ryžu, nevyliievajte, ale namočte do nej orchideu. Postačí na jednu hodinu, aby sa napila.

Stovky druhov

Orchideí je neuveriteľných 28 000 druhov.

Črievičkovec

Má charakteristický tvar – ako dámska črievička.

Cymbídie

Majú bohaté kvety.

Vanda

Rastie v južných štátoch Ázie a Austrálie.

Dendrobium

Dokáže kvitnúť často a intenzívne.

Lišajovec

Patrí k najčastejšie pestovaným.

Kam a kedy za orchideami

Výstava Orchidey – skvosty v ríši rastlín potrvá do 19. marca. Zájemcovia ju môžu navštíviť denne od 9. do 17. hod. v expozičnom skleníku na Mánesovej 23 v Košiciach.

Autor: jap, dp, zahradkar.pluska.sk, FOTO: Jozef Mareček, Shutterstock

HÁDZANÁR OLIVER RÁBEK NAJÚSPEŠNEJŠÍM ŠPORTOVCOM MESTA PREŠOV [🔗](#)

📅 16. 3. 2023, Zdroj: **Prešovské noviny**, Strana: 31, Vydavateľ: Petít Press, a.s., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: 203 116 GRP: 4,51 OTS: 0,05 AVE: 440 Eur

Rubrika: 62. ROČNÍK ANKETY MESTA PREŠOV

PREŠOV V historickej sále Čierneho orla sa uskutočnilo vyhlásenie 62. ročníka ankety o najúspešnejších športovcov a športové družstvá dospelých a mládeže mesta Prešov. Ocenenia si prevzali športovci a športovkyne, ktorí a ktoré dosiahli výrazné úspechy v roku 2022.

Najúspešnejším športovcom mesta Prešov za rok 2022 sa stal hádzanár Tatrana Prešov Oliver Rábek. Je to jeho druhý triumf v tejto ankete, prvý raz v nej zvíťazil v roku 2016. Rodák z Nových Zámok je hráčom Tatrana Prešov od sezóny 2012/13. Ľavá spojka napriek viacerým ponukám ostáva verná zeleno-bielym klubovým farbám. V súčasnom kádri prešovských hádzanárov je rekordérom v počte získaných titulov majstra Slovenska. Podieľal sa na zisku deviatich a netají, že chuť má aj na zaokrúhlenie tejto unikátnej zbierky na rovnú desiatku.

V roku 2022 viacerých hádzanárov Tatrana prenasledovali zranenia. Nevyhol sa im ani Oliver Rábek. Napriek tomu, ako správny kapitán mužstva, patril k jeho ťahúnom, bol výraznou oporou a pre súperov obávaným kanonierom. Rábek sa v Prešove usadil, založil si rodinu, je lídrom tímu, ktorého rešpektujú všetci spoluhráči. Je to hráč, ktorý bráni, útočí a góly dáva ako jeden z mála z veľkých vzdialeností.

Najúspešnejším športovým tímom sa stali hádzanári Tatrana Prešov.

Do Siene slávy prešovského športu bol in memoriam uvedený dlhoročný basketbalový tréner Juraj Filčák (1927 – 2001).

Laureáti bez určenia poradia:

Marek Copák, športová strelba – ŠSK Prešov-Solivar Igor Čupryna, hádzaná – Tatran Prešov Jozef Dolný, futbal – FC Tatran Prešov Max Gerlach, hokej – HC MV Transport Prešov Kamila Novotná, športová strelba – ŠSK ŠKP Prešov Michal Ščerba, volejbal – VK Mirad UNIPO Prešov Tamara Tokárová, rýchlokorčuľovanie – PRK Prešov Jozef Wittner, MMA – ZAO MMA Gym Prešov Lucia Fecková, kickboxing – Kickboxing klub Panter Prešov – najlepší športovec – akademik za rok 2022

Družstvá dospelých:

1. hádzanári Tatrana Prešov

Laureáti:

Volejbalisti VK Mirad UNIPO Prešov Hokejisti HC MV Transport Prešov

Družstvá mládeže:

Starší a mladší dorastenci hádzanárskeho klubu Tatran Prešov Tanečno-športový klub Grimmy Športovo-strelecký klub ŠKP Prešov Plávanie Diamond Swimming Club Prešov Futbalistky FC Tatran Prešov

Objav roka:

Damián Mitaľ, hádzaná – Tatran Prešov

Mládežnícke talenty roka:

Manuel Laci, karate – Karate klub Junior Prešov Tatiana Blichová, hokej – ŽHK 2000 Šarišanka Prešov

Juraj Filčák v Sieni slávy prešovského športu

Ako devätnásť bol do Siene slávy prešovského športu in memoriam uvedený PaedDr. Juraj Filčák (1927 – 2001). Bol výraznou osobnosťou československého a prešovského ženského basketbalu.

Basketbalu zasvätil svoj život ako hráč, tréner, vysokoškolský pedagóg, funkcionár. Stal sa mu súčasťou života, telocvičňa vo vysokoškolskom areáli na Ul. 17. novembra v Prešove druhým domovom. Venoval mu celý svoj čas v klube aj na katedre telesnej výchovy PdF **UPJŠ** v Prešove. Mal veľký podiel na tom, že basketbalistky Slávie **UPJŠ** Strojstav Prešov robili dobré meno metropole Šariša v celom Československu aj v zahraničí.

Pod jeho rukami vyrástli viaceré skvelé reprezentantky, účastníčky olympijských hier, majstrovstiev sveta a Európy. Spomenieme Yvettu Paulovičovou Pollákovú a Evu Antalecovú Mačekovú. V sezóne 1973/74 dosiahli prešovské basketbalistky pod jeho vedením jedinečný úspech – v prvej československej lige si vybojovali štvrté miesto a stali sa majsterkami Slovenska.

Juraj Filčák v rokoch 1953 až 1960 trénoval mládež, v rokoch 1960 až 1987 družstvo žien v prvej československej lige a Slovenskej národnej lige. V rokoch 1987 až 1993 mladšie a staršie dorastenky Slávie **UPJŠ** Prešov. I výchove mladých basketbalistiek sa venoval s veľkým zánietením. Viedol aj družstvo vysokoškoláčok Československa a v roku 1973 bol asistentom trénera reprezentačného družstva žien Československa. V histórii prešovského ženského basketbalu bol najúspešnejší tréner. Jeho pôsobenie bolo ocenené udelením Geny fair play Československého olympijského výboru.

Mimoriadna cena pre Martina Gernáta

Mimoriadna cena mesta Prešov bola udelená hokejistovi Martinovi Gernátovi. Odchovanec prešovského hokeja bol výraznou oporou hokejového tímu Slovenska, ktorý na zimných olympijských hrách v Pekingu dosiahol skvelý a historický úspech – vybojoval si bronzovú medailu.

Gernát je v súčasnosti hráčom HC Lausanne. Slovensko reprezentoval v 61 zápasoch a dal v nich 7 gólov.

(JAC) Oliver Rábek. Foto: (TASR)

Slzy naozaj dokážu LIEČIŤ

📅 16. 3. 2023, Zdroj: **Noviny do pohody**, Strany: 4, 5, Vydavateľ: **MAFRA Slovakia, a.s.**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**

Dosah: 18 000 GRP: 0,40 OTS: 0,00 AVE: 7999 Eur

Rubrika: ZDRAVIE

Kedy vám plač pomôže?

Je prospešné, ak si občas poplačeme. Očistíme sa od nežiaducich emócií, vyplaví sa v slzách, a tak neostanú v našej hlave.

Okrem toho, že plačom sa očistíme od nežiaducich emócií, plakať od srdca je úprimné a ľudské. Myslí si to docentka Vladimíra Tomečková z Ústavu lekárskej a klinickej biochémie Lekárskej fakulty **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, ktorá sa podieľala na výskume slznej tekutiny. Slza nie je len kvapkou vody. Podľa docentky Tomečkovej ide o komplexné zloženie. „Obsahuje vodu, soľ (chlorid sodný), ale aj ďalšie látky ako glukózu, proteíny, ketolátky, lipidy, rôzne ióny prvkov, močovinu... Závisí od typu slzy,“ vysvetľuje odborníčka na slzy.

Slzy nesú informácie o našom zdraví

Docentka Tomečková vysvetľuje, prečo ju slzy fascinujú. „Sú perspektívne pre klinickú diagnostiku, lebo neobsahujú žiadne farbivo – v porovnaní s krvou, kde červený hemoglobín môže ovplyvňovať výsledok meraní. Z jedného mikrolitra slzy je možné v jednom kroku analyzovať 92 proteínov (biomarkerov ochorení),“ vysvetľuje. Majú tak veľmi veľký potenciál pre výskum niektorých očných a rôznych zápalových systémových ochorení, napr. sklerózy multiplex, psychiatrických chorôb atď. „Slzy každého jedinca sú veľmi originálne, majú jedinečné personalizované zloženie. Uchovávajú v sebe veľa vedeckých, ale aj umeleckých informácií,“ dodáva Tomečková. Pod mikroskopom majú slzy zdravého človeka inú štruktúru oproti slzám chorého. „Povrch slzy zdravého má jednoduché separované a pravidelné štruktúry, kým povrch slzy chorého je tvorený komplikovanejšími obrazcami,“ hovorí odborníčka.

Prečo vlastne plačeme?

Výskum plaču je podľa Tomečkovej vážna vedecká téma a uznávaným odborníkom na ňu je uznávaný belgický klinický psychológ Ad Vingerhoets. „So svojim výskumným tímom si myslí, že plač súvisí do veľkej miery s hormonálnymi procesmi v ľudskom tele,“ hovorí docentka s tým, že niektoré ženy uviedli, že sú plačlivejšie v istej fáze svojho cyklu. Vedci podľa nej tiež skúmali zloženie slz vyvolaných dráždidlami typu cibula či šampón a slz na emocionálnom základe (dojímavý film, ľútosť, radosť, správa o nešťastí blízkeho človeka). „Zistili, že tie ‚citové‘ obsahujú vysokú hladinu hormónu prolaktínu, je produkovaný žľazou zvanou hypofýza, v menšom meradle sa môže tvoriť aj v maternici, prsnom či tukovom tkanive,“ dodala vedkyňa.

Poznáme niekoľko druhov slz

- **R e f l e x n é s l z y** obsahujú aj proteíny protilátok, ktoré chránia oči pred zápalom. „Reflexné slzy môžu vznikáť na základe rôznych bolestí alebo vonkajšieho podráždenia – chemického (vôňou cibule), fyzikálneho (chladom, teplom) či mechanického (prach, piesok, hmyz),“ vysvetľuje doc. Tomečková.

- **Emocionálne slzy** Ďalšou skupinou sú podľa nej psychické slzy, nazývané aj emocionálne, keďže ich tvorbu vyvolávajú rôzne emócie (šťastia, smútku, lásky). „Obsahujú hormóny na báze proteínov vrátane neurotransmitera, ktorý pôsobí ako prírodný liek proti bolesti, uvoľňovaný v stresových situáciách,“ dodáva. V slzách smútku nájdeme podľa nej stresové hormóny a rôzne toxíny, v slzách šťastia, naopak, hormóny šťastia, napríklad sérotonínu. „Je prospešné, ak si občas poplačeme. Očistíme sa od nežiaducich emócií. Vyplaví sa v slzách, a tak neostanú v našej hlave,“ dodáva. - **Bazálne slzy** „Rozlišujeme aj bazálne slzy. Tvorí sa neustále a vytvárajú na oku slzný film, ktorý odstraňuje škodlivé látky, vyživuje povrch oka a chráni ho pred vonkajšími vplyvmi a vyschnutím,“ vysvetľuje. - **Krokodílie slzy** Posledným typom sú podľa doc. Tomečkovej krokodílie slzy, tzv. herecké, falošné. Vznikajú, ak nami niekto manipuluje a snaží sa dosiahnuť cez tvorbu slz nejaké osobné ciele.

Foto: Shutterstock (3)

Vedeli ste, že...

... ženy plaču častejšie?

Psychológ Ad Vingerhoets ďalej tvrdí, že ženy vo veku 13 – 50 rokov, čo je zhruba obdobie medzi prvou menštruáciou a menopauzou, plačú častejšie ako dámy vo vyššom veku. Štúdie uvádzajú, že žena plače za rok asi 64-krát, muž približne 17-krát. Priemerný ženský plač trvá okolo šiestich minút, mužský do troch.

Kde vznikajú slzy?

V slzotvorných žľazách na vnútorných stranách očného viečka, v blízkosti nosa. Odtiaľ sa vylučujú do slzného vrečka a vývodnými slznými kanálmi sa dostávajú na povrch tela.

Majú slzy rovnakú veľkosť?

Ženy majú menšie slzy a tvoria ich viac ako muži. Je to spôsobené tvorbou hormónu prolaktínu.

Aký tvar má slza?

Reálne má tvar guľovitej kvapky rosy na liste rastlín, ktorá gravitáciou a stekáním po líci nadobudne tvar slzy.

Prečo slzy chutia slano?

Lebo obsahujú chlorid sodný (NaCl). Tú istú chemickú látku nájdeme aj v morskej vode a bežne ju používame v kuchyni na solenie jedla.

Hyperurikémia, kryštálmi indukovaná artritída, dna

16. 3. 2023, Zdroj: **Lekárske listy**, Strany: 15, 16, Vydavateľ: MAFRA Slovakia, a.s., Autor: Želmíra Macejová, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 14 000 GRP: 0,31 OTS: 0,00 AVE: 3999 Eur

Kyselina močová vzniká v organizme fyziologicky ako výsledok metabolického rozkladu purínov. Hyperurikémia vzniká, ak hodnota kyseliny močovej v ľudskom sére stúpne nad fyziologickú hodnotu, ktorá je determinovaná u dospelých pohlavím a u detí ich vekom. U mužov sa táto hodnota pohybuje v koncentrácii viac ako 420 $\mu\text{mol/l}$ a u žien viac ako 360 $\mu\text{mol/l}$.

Klasifikácia

Hyperurikemický syndróm môžeme rozdeliť podľa etiológie na primárny a sekundárny. O primárnej hyperurikémii hovoríme v tom prípade, ak je funkcia tubulárnej sekrécie kyseliny močovej v obličkách znížená z neznámych príčin - idiopaticky, alebo ak je tubulárna sekrécia znížená na základe genetickej vrodenej poruchy. Sekundárna hyperurikémia vzniká ako dôsledok zvýšeného odbúravania purínov, pri zlyhávaní obličkových funkcií, prípadne pri užívaní rozličných medikamentov. Dna (arthritis urica) je klinický syndróm, ktorý vzniká u pacientov s hyperurikémiou ako zápalová reakcia na kryštály natriumurátu. Ochorenie sa charakterizuje epizodickými akútnymi atakmi artritídy, ktoré väčšinou postupne prechádzajú do chronicity. Okrem kĺbov môžu byť postihnuté aj obličky (dnavá nefropatia, urolitiáza, akútna tubulárna nekróza). Pacienti často trpia aj komorbiditami: hyperlipoproteinémiou, hypertenziou, diabetom, obezitou.

Etiológia

U veľkej časti pacientov (90 %) ide o dnu primárnu. Pacienti konzumujú potraviny bohaté na puríny (mäso, vnútornosti, strukoviny) alebo konzumujú alkohol. Pacienti s primárnou dnou môžu byť aj naproduktormi kyseliny močovej. Táto nadprodukcia môže byť idiopatická, alebo je známy enzymatický defekt. Väčšinou však pacienti s primárnou dnou majú poruchu vylučovania kyseliny močovej obličkami.

Klinický obraz

Aymptomatická hyperurikémia je charakterizovaná patologickým zvýšením koncentrácie kyseliny močovej nad jej fyziologickú hodnotu. Hodnota urikémie je u pacientov zvýšená, avšak neprejavuje sa žiadnymi subjektívnymi ani objektívnymi klinickými symptómami. Vyššie sérové hodnoty sa dajú dokázať len laboratórne. Bezpríznakové obdobie trvá rôzne dlho, napr. aj 20 rokov. Po tomto období pacient väčšinou prechádza do akútnej formy dnavej artritídy. Prevalencia hyperurikémie v populácii je niekoľkonásobne vyššia, ako prevalencia dny. Nie všetci pacienti so zvýšenou koncentráciou kyseliny močovej musia zo štádia asymptomatickej hyperurikémie prejsť do jej závažnejších klinických foriem. Niektoré rizikové faktory, akými sú vyšší vek a pohlavie a s tým súvisiace hormonálne aj funkčné zmeny organizmu, predurčujú pacientov k oveľa vyššej tendencii k vzniku akútneho dnaveho záchvatu (tab.).

Akútna dnavá artritída sa vyznačuje mimoriadne intenzívnou bolesťou postihnutého kĺbu, opuchom a začervenaním pokožky nad oblasťou prítomného zápalu. Prvý atak dnavej artritídy sa najčastejšie manifestuje postihnutím prvého metatarzofalangeálneho kĺbu (I. MTP) - palca na dolnej končatine. Prvý záchvat akútnej dnavej artritídy je väčšinou monoartikulárny (až v 90 %). Polyartikulárny charakter majú opakované záchvaty dnavej artritídy. Obdobie akútnej artritídy trvá niekoľko dní až týždňov. Akútny atak dnavej artritídy vzniká náhle, z plného zdravia, bez predchádzajúcich prodromálnych symptómov. Vzplanutie choroby môže vyprovokovať malá trauma, alkoholový excés, diétna chyba v zmysle nadmernej konzumácie jedla bohatého na puríny, psychický stres, prípadne predchádzajúci chirurgický výkon. Niekedy sa zjavný vyvolávajúci faktor nenájde. Atak vzniká zvyčajne v noci a nad ráno. Pacienti sa v noci prebúdzajú na enormné bolesti kĺbu. Bolesť sa postupne stupňuje až do takej miery, že neznesú ani dotyk prikrývky na postihnutom kĺbe. Edematózne zmeny na zapálenom kĺbe sú sprevádzané erytematóznymi prejavmi pokožky nad kĺbom a neskôr môže koža nadobudnúť až lividnú farbu. Najčastejšia lokalizácia prvého ataku dny je oblasť koreňového kĺbu palca nohy (I. MTP), a to až vo viac ako 60 % prípadov. Medzi ďalšie kĺby, ktoré môžu byť postihnuté, patria členok, koleno, priehlavok, prsty rúk a ďalšie. Zvýšené riziko viac-kĺbnej formy majú pacienti, ktorí opakovane prekonali monoartikulárnu formu. Riziko polyartritídy stúpa s vekom. Po odznení akútnej artritídy nastupuje asymptomatické interkritické obdobie, ktoré trvá rôzne dlho.

Interkritické obdobie – medzizáchvatové obdobie vzniká, keď akútny dnavý záchvat odznel a pacient nemá žiadne subjektívne ťaž- kosti. U niektorých ľudí sa vyskytne akútna artritída len raz v živote. Väčšina pacientov však po prvom záchvate dostáva do jedného roka ďalší záchvat. Dĺžka medzizáchvatového štádia závisí od viacerých faktorov, jedným z nich je disciplinovanosť pacientov. Pacienti, ktorí nedodržiavajú diétnu a režimovú opatrenia, si sami skracujú trvanie obdobia bez ťažkostí.

Štádium chronickej tofóznej dny - do najťažšieho štádia dnavej artritídy sa dostáva časť pacientov, u ktorých sa akútne záchvaty dny neustále opakujú. Interkritické obdobia sa neustále skracujú a akútne ataky sa stávajú častejšími. Postupne nastávajú u týchto pacientov nenávratné deformity a deštruktívne zmeny kĺbov v rôznom rozsahu, dochádza k ukladaniu tofov do kĺbovej chrupky, subchondrálnej kosti a synoviálnej membrány. Tofy predstavujú depozity kryštálikov kyseliny močovej. U neliečených pacientov vzniká toto obdobie po približne 10 rokoch od prvej akútnej dnavej artritídy. Tofy sa delia podľa miesta lokalizácie na kostné a tofy prítomné v mäkkých tkanivách. Predilekčnou lokalizáciou tofov v mäkkých tkanivách je oblasť ucha, okolo koreňového kĺbu palca nohy, na mediálnej časti predlaktia. Ojedinele boli popísané aj na viečkach, perikarde a dokonca na jazyku. Na RTG zázname sa tofy javia ako cystické prejasnenia. Nepříjemnou komplikáciou spojenou s rastom tofov je riziko ich prevalenia cez kožný kryt a tvorba fistúl. Po prevalení

uzlíkov navonok z nich vyteká kriedovitá hmota a na celý proces často nasadá sekundárna infekcia, prípadne ulcus.

Diagnostika

Laboratórne vyšetrenie. Charakteristickým laboratórnym nálezom je hyperurikémia. Počas akútneho dnavého ataku sa hyperurikémia v sére diagnostikuje v 90 % prípadov. Na diferenciálnu diagnostiku hyperurikémie vyvolanej jej nadprodukciou v organizme alebo hyperurikémie zo zníženého vylučovania obličkami zisťujeme aj vylučovanie kyseliny močovej v priebehu 24 hodín. V štádiu akútnej dnavej artritídy nachádzame eleváciu zápalových markerov (CRP, FW) a zvýšenie počtu leukocytov. Tieto nálezy sú nešpecifické, slúžia však ako marker progresie ochorenia a úspešnosti terapie.

Histológia. Dôkaz kryštálov kyseliny močovej v polarizačnom mikroskope zo synoviálnej tekutiny (punkciou) sa považuje za zlatý štandard v diagnostike dnavej artritídy. Pokiaľ nie je možné odobrať vzorku zo synovie, používa sa murexidová skúška. Pri nej sa dôkaz nátrium urátových kryštálov potvrdí v materiáli pochádzajúcom z dnavého tofu. Obe metódy majú rovnakú výpovednú hodnotu a sú nadradené pred nepriamou klinickou diagnostikou. Kryštáliky kyseliny močovej v polarizačnom mikroskope majú typický tvar a sú silne negatívne dvojlomné.

RTG vyšetrenie. V akútnej fáze sú RTG znaky minimálne. RTG zmeny vo forme kostných erózií a tofov pozorujeme v období chronickej tofózneho dny. Typicky tieto zmeny nachádzame v oblasti I. MTP kĺbu palca nohy, ale aj v iných lokalitách: drobné kĺby ruky, kolenný alebo lakťový kĺb. Tofy na natívnom RTG snímku vytvárajú oválne prejasnenia so sklerotickým lemom. V chronickej fáze sú prítomné kostné deštrukcie a osteolytické ložiská. Diferenciálna diagnostika v prípade typického klinického priebehu väčšinou nerobí problém. Problémom niekedy býva jej asymptomatický priebeh alebo artritída vyvolaná ukladaním kryštálikov iného chemického zloženia (napr. pseudodna). V diferenciálnej diagnostike musíme vylúčiť aktivovanú artrózu (na palci nohy), psoriatickú artritídu, septickú artritídu a artropatie spojené s ukladaním iných kryštálikov (napr. hydroxyapatitu) a iné.

Možnosti liečby

Liečba dnavej artritídy závisí od klinického štádia ochorenia. Správny terapeutický manažment pozostáva z nefarmakologických opatrení, kde patrí diétny režim, ktorý má nezanedbateľný význam pri prevencii vzniku nových atakov dny a taktiež pri prevencii vzniku komorbidít. Ďalšou terapeutickou možnosťou je účinná farmakoterapia, ktorej cieľom je okrem zmiernenia ťažkostí pacienta aj trvale udržiavať normálne hodnoty kyseliny močovej v sére. Cieľom dlhodobej liečby je znížiť sérovú hladinu kyseliny močovej pod 360 $\mu\text{mol/l}$, zabrániť vzniku opakujúcich sa akútnych záchvatov dny, zabrániť vzniku chronickej tofózneho dny. Bolo zistené, že mikrokryštály NaU sa vyskytujú počas hyperurikémie v kĺbe už pred atakom akútnej dnavej artritídy. Každý pacient s dnou by mal byť plne informovaný o patofyziológii ochorenia a o možnostiach liečby. Pacienta je dôležité informovať o vplyve životného štýlu na priebeh ochorenia a odporučiť mu redukciu hmotnosti, obmedzenie niektorých jedál – tzv. nízkopurínovú diétu (vylúčenie alkoholu, plodov mora, mäsa, strukovín) a vysvetliť potrebu pravidelnej fyzickej aktivity. Medikamentózne môžeme znížiť hladinu kyseliny močovej v sére urikozurikami ev. urikostatikami. U nás sa najčastejšie používa allopurinol, pri jeho kontraindikácii febuxostat. V štádiu akútnej dnavej artritídy pacienta liečime kolchicínom a/alebo NSA. V prípade veľmi silného zápalu môžeme podať kortikoidy celkovo alebo intraartikulárne.

Komplikácie

Hyperurikémia je rizikovým faktorom mnohých ďalších ochorení. Dokázaný bol negatívny vplyv hyperurikémie na progresiu srdcovo-cievnych chorôb - urýchľuje progresiu aterosklerotických zmien v cievnej stene. Výskumy potvrdili prepojenie medzi vyššími hladinami kyseliny močovej a zvýšeným rizikom krvácania do CNS. Hyperurikémia môže byť následkom renálnej insuficiencie, ale sama osebe môže renálnu insuficienciu aj vyvolať. Hyperurikémia má vplyv na sklerotizáciu glomerulov, vznik obličkovej hypertenzie, tvorbu obličkových kameňov. Zvýšená koncentrácia kyseliny močovej vedie k vzniku nefropatie. Základnými typmi nefropatie pri dne sú: urolitiáza, intersticiálna dnavá nefritída a akútne zlyhanie obličiek pri akútnej tubulárnej nekróze. Posledná uvedená forma je však našťastie zriedkavá. Hyperurikémia je často spojená s hypertenziou, obezitou (najmä s centrálnym typom obezity), inzulínovou rezistenciou a poruchami metabolizmu lipidov.

Literatúra u autorky

Tab.: Klinický obraz dny – 4 štádiá

1. obdobie asymptomatickej hyperurikémie 2. akútna dnavá artritída 3. interkritické obdobie 4. chronická tofózna dna

Tofy predstavujú depozity kryštálikov kyseliny močovej

Autor: prof. MUDr. Želmíra Macejová, PhD., MPH I. interná klinika LF **UPJŠ** a UNLP Košice

Polymyalgia rheumatica: možný diferenciálno-diagnostický problém

16. 3. 2023, Zdroj: **Lekárske listy**, Strany: 20, 21, Vydavateľ: MAFRA Slovakia, a.s., Autor: Želmíra Macejová, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 14 000 GRP: 0,31 OTS: 0,00 AVE: 3999 Eur

Polymyalgia rheumatica (PMR) je sprevádzaná stuhnutosťou a bolesťou ramenného a bedrového pletenca. Postihuje častejšie starších jedincov. Môže sa vyskytovať samostatne, alebo v spojení s obrovskobunkovou arteritídou (OBA).

Obrovskobunková arteritída je systémová vaskulitída, ktorá zasahuje veľké a stredné cievy. Najčastejšie postihuje aortu a jej hlavné vetvy (karotické a vertebrálne artérie). Často zasahuje aj temporálnu artériu. Choroba je typická pre ľudí vo veku 70 - 80 rokov. Starší názov pre OBA je temporálna arteritída. Tento názov nie je veľmi vhodný, pretože pacienti s OBA nemusia mať postihnutú temporálnu artériu a zároveň temporálna artéria môže byť postihnutá aj pri iných vaskulitídach, PMR a OBA sa často vyskytujú súčasne. Prognóza pacientov s PMR, ak sa včas diagnostikuje a lieči, je priaznivá. V prípade nerozpoznannej PMR, eventuálne ak sa pridruží aj OBA môže byť prognóza ochorenia vážnejšia. Zvlášť nebezpečné je postihnutie zraku, ktoré môže byť ireverzibilné

Výskyt a etiológia

Incidencia PMR je 8,4 prípadu na 10 000 obyvateľov. Ochorenie je typické pre ľudí starších ako 50 rokov. PMR ako aj OBA sa častejšie diagnostikovali v letných mesiacoch. U žien je približne dvakrát častejšia ako u mužov. Presná etiológia nie je známa. Dôležité sú faktory ako genetická predispozícia, porucha imunitných dejov, autoimunitné mechanizmy. Známa je asociácia s antigénom HLA-DR4. V patogenéze ochorenia pravdepodobne majú úlohu bunkové imunitné mechanizmy, ako aj ukladanie imunokomplexov.

Klinický obraz

V popredí klinického nálezu PMR je bolesť a stuhnutosť najmenej dvoch z nasledujúcich oblastí: ramenný pletenec, panvový pletenec, krčné svalstvo, ktoré trvá viac ako jeden mesiac. Bolesť sú zvyčajne symetrické, vyskytujú sa často v pokoji a v noci. Sú sprevádzané rannou stuhnutosťou. Svaly bývajú bolestivé na tlak, nie je prítomný opuch. Pacienti sa sťažujú na problém vstať zo stoličky, postele, ako aj na nemožnosť samostatne sa učešať. Pri fyzikálnom vyšetrení je prítomná obmedzená elevácia ramien, bolesti najmä pri intra-rotáciách, obmedzenie a bolestivosť rotačných pohybov v bedrových kĺboch a bolesti trapézov pri pohybe krku. Ak ochorenie trvá dlho a nie je dostatočne liečené, môže dôjsť k postupnej atrofii svalov. Pacienti udávajú aj artralgie, avšak kĺbový nález je minimálny. Niekedy sa môže vyskytnúť artritída, ktorá má oligoartikulárny charakter. Najčastejšie sú postihnuté kolená, zápästia a metakarpofalangové kĺby. Artritída je zvyčajne epizodická a rýchlo reaguje na nízke dávky kortikoidov. K celkovým príznakom ochorenia patrí slabosť, únava, apatia, nechutenstvo a niekedy subfebrilita. Môžu byť prítomné aj bolesti hlavy. Febrilita sú typické pre PMR, ktorá sprevádza OBA.

OBA sa klinicky prejavuje bolesťami hlavy, bolestivým zdurením v oblasti artéria temporalis. Bolesť hlavy bývajú prudké, pulzujúce a sú lokalizované do spánkovej oblasti, niekedy do záhľavia.

Môžu vyžarovať aj do krku, čeluste, jazyka alebo do líca. Ide o novovzniknuté bolesti hlavy alebo o zmenu charakteru dovtedajších bolestí, ktoré neustupujú po bežných analgetikách. Postihnutá temporálna artéria býva zhrubnutá, pulzácie na nej sú oslabené, palpačne je bolestivá. Priebeh OBA je veľmi variabilný. Pacienti môžu vyhľadať lekársku pomoc nielen kvôli bolestiam hlavy, ale aj pre reumatické ťažkosti alebo prejavy polymyalgia rheumatica. Postihnutá môže byť arteria temporalis, rovnako tak aj ostatné artérie, a preto môže byť klinický obraz veľmi pestrý. Klinicky sa objavuje aj únava, horúčka, nevoľnosť, chudnutie. Čelustné klaudikácie sú prejavom postihnutia m. masseter alebo temporálnych svalov. Postihnutie veľkých tepien končatín sa prejaví oslabením pulzu a klaudikáciami horných končatín. Môže byť prítomný aj Raynoudov fenomén. Postihnutie aorty a jej vetiev sa vyskytuje asi u 10 – 15 % pacientov s OBA. Pri postihnutí aorty môže vzniknúť disekujúca aneurizma alebo ruptúra aorty, čo môže byť život ohrozujúci stav. U 20 – 30 % pacientov sa vyskytujú aj neurologické príznaky.

Môžu sa prejavovať depresiami, hluchotou, zmätenosťou až demenciou, poruchami hlavových nervov, napr. paréza n. oculomotorius alebo periférnou neuropatiou. Medzi najčastejšie a najzávažnejšie prejavy OBA patrí postihnutie zraku. Očné prejavy sa vyskytujú nezávisle od systémového poškodenia. Pacienti udávajú stratu zrakovéj ostrosti, bolesť v okolí oka. Strata zraku môže byť prechodná, ale aj trvalá. Najčastejšou očnou diagnózou je predná ischemická neuropatia zrkovového nervu prezentujúca sa náhlou unilaterálnou či bilaterálnou stratou zraku, ktorá môže byť bezbolestná (78 – 99 %).

Diagnostika PMR

Diagnostika PMR sa opiera o klinické a laboratórne prejavy. Dôležité je vylúčenie iných ochorení, ktoré sa môžu prejavovať myalgickým syndrómom. Ide najmä o infekcie, reumatoidnú artritídu, iné systémové ochorenia spojiva, myozitídu, hypotyreózu, malignitu, mnohobočetný myelóm. Pre diagnostiku PMR boli vypracované viaceré diagnostické kritériá. Momentálne sa používajú kritériá vypracované spoločnosťou EULAR z roku 2012. Diagnózu je možné stanoviť podľa smerníc EULAR/ACR, ktoré zahŕňajú 3 hlavné kritériá a 4 doplnkové kritériá (tab.). Definitívna diagnóza PMR je klinická, pretože žiadne vyšetrenie nie je špecifické. Ide o diagnózu stanovenú per exclusionem. Diferenciálno-diagnosticky je treba odlíšiť myalgie pri vírusových ochoreniach, osteoartrózu u starších pacientov. V

tomto prípade sú ale normálne hodnoty laboratórnych parametrov. Je nutné vylúčiť aj ďalšie ochorenia - dermatomyozitídu/polymyozitídu. V týchto prípadoch nachádzame zvýšené hladiny svalových enzýmov v krvi, abnormálne EMG a pozitívnu svalovú biopsiu. Fibromyalgia sa vyskytuje u mladších jedincov a nemá prítomné zvýšenie FW a markerov zápalu. Ďalej je nutné vylúčiť malignitu a ďalšie systémové ochorenia spojiva - RA, SLE, systémovú sklerózu, systémové vaskulitídy. Laboratórny obraz pri PMR je charakteristický vysokou, často trojicfernou sedimentáciou erytrocytov (FW). Dôležitým zápalovým markerom je aj C-reaktívny proteín (CRP). U pacientov býva prítomná mierna normochrómna normocytová anémia. Približne u 60 % pacientov sa vyskytuje trombocytóza, počet leukocytov sa zvyčajne nemení. Zvýšené bývajú hodnoty ďalších zápalových markerov: alfa-2 globulínov, alfa-1 globulínov, gamaglobulínov a fibrinogénu. V nízkych titroch u niektorých pacientov sa môže vyskytnúť aj pozitívita RF, ale nezistila sa prítomnosť anticitrulínových protilátok. Práve tento ukazovateľ môže pomôcť v diferenciálnej diagnostike PMR a reumatoidnej artritídy vyššieho veku. K pomocným vyšetreniam patrí svalová biopsia, ktorá je buď bez patologického nálezu alebo s prítomnými znakmi atrofie. Pre definitívnu diagnózu OBA je dôležitá biopsia temporálnej artérie, prípadne inej chorobou zasiahnutej artérie, pri navigácii ktorej pomôže dopplerovská ultrasonografia. V diagnostike používame aj moderné zobrazovacie metódy ako magnetickú rezonanciu, pozitronovú emisnú tomografiu (MR/PET).

Liečba

Liekom voľby pri liečbe PMR a OBA sú glukokortikoidy. Rýchla odpoveď na nízke dávky glukokortikoidov je pri PMR súčasťou niektorých diagnostických alebo diagnózu podporujúcich kritérií. Pri PMR je odporúčaná denná dávka kortikoidov 15 mg (prednisolon 15 mg/deň). Pokles klinickej aktivity sa pozoruje už za 48 – 72 hodín od začiatku liečby glukokortikoidmi. Po ústupe klinických symptómov a poklese zápalových markerov sa dávka prednizónu postupne znižuje. Udržiavacie dávky v rozmedzí 5 – 7,5 mg prednizónu denne sa podávajú po dobu minimálne 12 mesiacov. U niektorých pacientov je nevyhnutné pokračovať v liečbe 2 roky, niekedy až 4 – 5 rokov. Pri skoršom vysadení liečby hrozí opätovná aktivácia ochorenia. Nesteroidové antiflogistiká (NSA) sa môžu pridať do liečby najmä ak sú prítomné ďalšie muskuloskeletálne prejavy - artralgie, artritída.

Liečba OBA vyžaduje vyššie dávky kortikoidov. Úvodná dávka prednizónu je v intervale 40 – 60 mg/deň. V prípade rizika vážnych ireverzibilných ischemických komplikácií (oslepnutie, prejavy poškodenia zraku) sa môže podať i.v. pulzná liečba metylprednizolónom (dávka 500 – 1000 mg/deň) tri dni, následne s postupnou retrakciou dávky a prechodom na p.o. formu. Zmiernenie klinických a subjektívnych prejavov nastáva pomerne skoro, v priebehu 48 – 72 hodín.

Antiregagčná alebo antikoagulačná liečba znižuje riziko ischemických komplikácií u pacientov s OBA. Do liečby je možné pridať aj iné imunosupresíva: metotrexát ev. azatioprin. V literatúre sa objavujú práce, ktoré informujú o pozitívnom účinku anti-TNF liečby (predovšetkým infliximabu a etanerceptu). V literatúre sú publikované odporúčania pre liečbu OBA podľa Britskej reumatologickej spoločnosti, ktoré odporúčajú pri nekomplikovanej OBA podať prednizolón 40 mg/deň do ústupu symptómov a laboratórnych abnormalít. V prípade OBA s komplikáciami, t. j. postihnutím oka, začať liečbu metylprednizolónom v dávke 500 – 1000 mg i. v. denne 3 dni. Ako prevenciu kontralaterálneho postihnutia oka liečiť prednizolónom v dávke 60 mg/deň, s pridaním aspirínu 75 mg/deň a suplementáciou vápnikom, vitamínom D, zväziť pridanie blokátorov protónovej pumpy. Dávka kortikoidov sa začína redukovať pri ústupe klinických prejavov a laboratórnych ukazovateľov. Znižovanie dávky kortikoidov musí byť postupné, lebo hrozí riziko relapsu ochorenia.

Záver

Prognóza pacientov s PMR, ak sa včas diagnostikuje a lieči, je veľmi priaznivá. Ochorenie odpovedá na liečbu glukokortikoidmi veľmi dobre. V prípade nerozpoznaného PMR, eventuálne ak sa pridruží aj OBA, môže byť prognóza ochorenia vážnejšia. Zvlášť nebezpečné je postihnutie zraku, ktoré môže byť ireverzibilné. Skoré stanovenie diagnózy a účinná liečba si vyžaduje spoluprácu viacerých odborníkov. Vzhľadom k nešpecifickým prejavom a častej komorbidite starších pacientov sa ochorenie niekedy veľmi ťažko diagnostikuje. Keďže charakter ochorenia je systémový a chronický, pacient musí byť dlhodobo sledovaný viacerými odborníkmi. Iba takýto multidisciplinárny prístup zlepšuje výrazne priebeh ochorenia a zabráni nežiaducim následkom.

Literatúra u autorky

Typická je bolesť v ramennom pletenci a krčnom svalstve

Tab.: Kritériá EULAR/ACR

Hlavné kritériá:

pacient vo veku ≥ 50 rokov novovzniknutá bolesť ramien obojstranne (nevysvetliteľná inou diagnózou) zvýšené zápalové markery (CRP alebo FW)

Vedľajšie kritériá:

ranná stuhnutosť > 45 min 2 body novovzniknutá bolesť alebo obmedzenie pohybu v bedrách 1 bod absencia bolesti ďalších kĺbov 1 bod negativita RF alebo protilátky proti cyklickému citrulinovanému proteínu 2 body

Ultrazvukové kritériá:

najmenej 1 rameno + 1 bedro (so synovitídou, burzitídou, tendinitídou) 1 bod obe ramená (so synovitídou, burzitídou, tendinitídou) 1 bod

Autor: prof. MUDr. Želmíra Macejová, PhD., MPH I. interná klinika LF **UPJŠ** a UNLP Košice

Vychádza prvá hra na motívy detského animovaného seriálu Mimi a Líza [✉](#)

📅 16. 3. 2023, 0:00, Zdroj: ahojmama.pravda.sk [✉](#), Vydavateľ: OUR MEDIA SR a. s., Autor: Gabriela Bachárová, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 9 762 GRP: 0,22 OTS: 0,00 AVE: 584 Eur

Gabriela Bachárová, dnes 04:50

Digitálna hra sa odohráva vo svete úspešného TV seriálu a rozprávkových kníh o dvoch nerozlučných kamarátkach Mimi a Líze.

Večerníček Mimi a Líza.

Foto: RTVS

Podobne ako rozprávkový seriál je hra primárne určená pre deti vo veku od štyroch do siedmich rokov, ale zaujať môže aj starších. Hráčov zavedie do rozprávkového sveta, kde sa naučia rozoznávať tvary, precvičovať pamäť a vyhľadávať v interaktívnom prostredí potrebné predmety. „Podporuje rozvoj procesov myslenia, orientácie či motorických schopností. To všetko príjemnou a zábavnou formou s profesionálnym ozvučením a grafikou,“ približujú tvorcovia. Hernú dobu odhadujú na zhruba 20 až 40 minút, v závislosti od veku dieťaťa.

Hra je určená pre tablet a mobily s operačnými systémami Android a iOS a taktiež pre PC platformu. Vývoj rovnomennej hry začal ešte pred dvoma rokmi v rámci programu Butterfly Effect a momentálne ho dokončuje spoločnosť Midnight Factory Games spoločne s tvorcami pôvodného seriálu.

Študentka medicíny zozbierala rozprávky z celého sveta, získala ich od zahraničných spolužiakov

Študentka medicíny Lekárskej fakulty **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** zozbierala rozprávky z rôznych častí sveta a vydala ich knižne. Desať rozprávok Ľubomíre Marczellovej porozprávali jej spolužiaci zo zahraničia. Autorka knihu aj sama ilustrovala. V knižke možno nájsť rozprávky z Grécka, Sýrie, Vietnamu, Venezuely, ale tiež z Nigérie, Číny či Švédska. Čitatelia si tiež budú môcť prečítať ruskú, ukrajinskú a namíbijskú rozprávku.

Ako naučiť deti prehrávať

Áno, pri kartách či spoločenských hrách ich najčastejšie nechávame vyhrať, nech majú radosť, aj takto pri víťazstvách sa však deti môžu naučiť umeniu prijať porážku. Ako? Tak, že im my dospelí ukážeme na vlastnom príklade, ako sa prijíma prehra a čo to vlastne znamená.

KVÍZ Slovenky, ktoré urobili diery do sveta

Ich talent a vnútorná sila boli také veľké, že ich dnes na Slovensku pozná asi každý. Pripomeňte si pri príležitosti blížiaceho sa Medzinárodného dňa žien slávne Slovenky, ktoré robia našej krajine len časť a viaceré z nich sa presadili aj v zahraničí.

10 tipov, ako stráviť jarné prázdniny na východe. Navštívte múzeum letectva, praveké hradisko či starý solivar

Jarných prázdnin sa konečne dočkali aj deti na východnom Slovensku. Aj tu možno stráviť príjemné dni v prírode pri športe, turistike alebo si zájsť niekde za kultúrou či po stopách bohatej histórie. Pripravili sme pre vás 10 tipov na zaujímavé rodinné výlety.

Autor: Gabriela Bachárová

Ročne napíše skoro 300 vedeckých prác

16. 3. 2023, Zdroj: **Denník SME**, Strana: 3, Vydavateľ: **Petit Press, a.s.**, Autor: **Martin Vančo**, Sentiment: **Ambivalentný**, Téma: **Fakulty a ústavy UPJŠ**, Kľúčové slová: **Peter Fedoročko**, Ďalšie zdroje: **Denník SME - ďalší vydání**

Dosah: 461 108 GRP: 10,25 OTS: 0,10 AVE: 8588 Eur

Vznikajú pochybnosti. Iní publikujú desaťkrát menej

Patrí k najlepším, no publikuje aj v pochybných zborníkoch. Ich kvalita nie je to najdôležitejšie, hovorí.

BRATISLAVA. Miroslava Kačániová zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre publikovala za minulý rok až 280 vedeckých publikácií. Pri vedeckej práci ide o obrovské číslo. Aj tí najvýkonnejší vedci majú podľa Centrálného registra evidencie publikačnej činnosti ročne 20 či 30 publikácií.

„Ak vás práca baví a najmä písanie, miniete na to síce enormné množstvo času aj na úkor víkendov, voľného času a spánku, ale v konečnom dôsledku sa vám to vyplatí pri citovanosti,“ vysvetľuje Kačániová.

Tiež hovorí, že ju toto prvenstvo teší, no v budúcnosti by sa chcela ešte zlepšiť.

Vo vede pritom existuje zhoda, že kvantita publikovania nie je až taká dôležitá. Väčší význam má publikovať výskumv časopisoch, ktorésú registrované vo vedeckých databázach. Len tak majú vedci istotu, že sa ich výsledky dostanú k zahraničným kolegom z odboru.

Niektorí vedci sa však do týchto časopisov nedostanú, pretože jednoducho nemajú dostatočnú kvalitu. Často potom namiesto toho zvyšujú kvantitu publikovania.

Kačániová má však vo vedeckých kruhoch dobré meno a pravidelne publikuje aj v kvalitných časopisoch.

Vo výskume sa zameriava na rastlinné silice a liečivé rastliny. Chce vytvoriť jedlé obaly na potraviny s antimikrobiálnymi účinkami, takže potraviny by v nich mali vydržať dlhšie.

V roku 2019 získala od ministerstva školstva ocenenie Osobnosť vedy a techniky a v minulom roku bola medzi finalistami ocenenia Výnimočná osobnosť vedy, ktoré udeľuje Eset. Niekedy sa na hodnotenie výkonnosti vedca používa takzvaný Hirschov index (h-index). Ten zjednodušene vyjadruje, ako často sú vedci citovaní. Kačániovej hindex je podľa Google Scholar 33, čo je veľmi vysoké číslo.

Je len niekoľko desiatok slovenských vedcov, ktorí majú vyšší h-index a väčšina z nich pôsobí v zahraničí.

Kedysi ich bolo viac

Vedci v prírodných vedách publikujú v tímoch, preto môžu mať viac publikácií. No toto samo osebe nevysvetľuje, prečo má Kačániová až 280 publikácií za jediný rok. Lepším vysvetlením je, že približne dve tretiny výstupov sú príspevky v zborníkoch, ktorých kvalita vyvoláva pochybnosti.

Je za nimi Regionálna rozvojová agentúra pre rozvoj Dolného Zemplína so sídlom v Trebišove, ktorá v roku 2022 organizovala online konferencie s medzinárodnou účasťou na rôzne témy, a z tých potom vydala zborníky.

Gelkovo vydala v roku 2022 jedenásť zborníkov a v každom bolo 17 príspevkov. Zvláštne na tom je, že autorkou každého jedného príspevku je Kačániová a menili sa len spoluautori. Dohromady tak ide o 187 vedeckých publikácií za jeden rok. Kačániová je zároveň ja zostavovateľkou všetkých zborníkov.

Zborníky boli financované z grantov Agentúry na podporu výskumu a vývoja či grantových agentúr ministerstva školstva VEGA a KEGA.

Kačániová hovorí, že s agentúrou spolupracuje už dlho a na počte svojich príspevkoch v zborníkoch nevidí nič zlé. „Kedysi bola omnoho vyššia možnosť publikovať v akýchkoľvek zborníkoch, ako je to momentálne možné,“ hovorí.

Cieľom zborníkov bolo podľa nej popularizovať laickej verejnosti témy, ktorým sa venuje, o čo žiadala samotná agentúra.

Samotná agentúra má aj web, no už ho niekoľko rokov neaktualizovala.

Nie je hlavou

Pri 86 príspevkoch bola spoluautorkou Janka Sudzinová. Ak keď má doktorát a v minulosti pôsobila vo vede, dnes pôsobí na základnej škole v Humennom a venuje sa inej oblasti. „Nie som hlavou príspevkov. Väčšinou to bola formálna úprava,“ opisuje svoj prínos v publikáciách.

Tvrdí, že za to nedostala žiadny honorár a urobila to preto, že Slovenská poľnohospodárska univerzita je jej alma mater a má s ňou dobré vzťahy.

Medzi ďalšími spoluautormi príspevkov sú Kačániovej doktorandi.

Jednou z nich je Lucia Galovičová. Tá tvrdí, že publikovanie výsledkov výskumu, na ktorom sa podieľala, je súčasťou jej doktorandského štúdia. „Autorský kolektív nepredstavujú len ľudia, ktorí stoja za prípravou publikácie, ale aj tí, ktorí spolupracovali na získavaní výsledkov alebo rešerší, technický a pomocný personál, ktorý koriguje a upravuje príspevky,“ vysvetľuje.

Galovičová je spoluautorkou 84 príspevkov v zborníkoch, celkovo má na konte 119 publikačných výstupov, čo je po Kačániovej najviac zo všetkých slovenských vedcov.

Pochybnosti o prínose

Od publikácií vedca závisí aj výška jeho platu. Na poľnohospodárskej univerzite sa za publikácie vypláca priama odmena a publikačná činnosť je aj jedným z podkladov na osobné ohodnotenie. No podľa hovorkyne univerzity Renáty Chosraviovej záleží aj na kvalite publikácií.

Kačániová hovorí, že za publikovanie v zborníkoch žiadne odmeny nedostáva, pretože tie sa vyplácajú len pri kvalitnejších časopisoch.

Denník SME oslovil niekoľko **prorektorov pre** vedu z iných univerzít a ukázal im zborníky, no tí Kačániovú hodnotiť nechceli, pretože je z inej univerzity a z iného odboru.

Ján Híveš zo Slovenskej technickej univerzity však povedal, že pochybuje o vedeckom prínose týchto zborníkov. „Známkou kvality je zvyčajne kvalitné vydavateľstvo s kvalitným recenzným konaním,“ tvrdí.

Slovenská veda má celkovo problém s vysokou kvantitou publikovania, ktorá ide na úkor kvality. V roku 2022 vyprodukovali slovenskí vedci 8500 publikačných výstupov evidovaných v databázach uznávanou spoločnosťou Clarivate. Tieto publikácie majú aj dosah na celosvetovú komunitu vedcov.

No zároveň vedci napísali aj 65-tisíc výstupov, ktoré neeviduje žiadna databáza. „Tie majú mnohokrát dosah na komunitu, ktorá je ohraničená plotom organizácie, v ktorej dané publikácie vznikli,“ hovorí **prorektor pre** vedu Univerzity P. J. Šafárika **Peter Fedoročko**.

Dôvodmi môžu byť podľa neho zle nastavené odmeňovanie univerzít, nezmyselné požiadavky na publikovanie, ak chce vedec kariérne rásť, ale aj biznis s predátorskými vydavateľstvami.

Profesorka Miroslava Kačániová z poľnohospodárskej univerzity.

FOTO – SPU

Ak vás práca baví a najmä písanie, miniete na to síce enormné množstvo času aj na úkor víkendov, voľného času a spánku, ale v konečnom dôsledku sa vám to vyplatí pri citovanosti.

Miroslava Kačániová,

mikrobiologička

Autor: Martin Vančo © SME

Dni Frankofónie 2023 [📄](#)

📅 16. 3. 2023, 1:42, Zdroj: kamdomesta.sk [📄](#), Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**

Dosah: 2 275 GRP: 0,05 OTS: 0,00 AVE: 313 Eur

Iné termíny

Dni Frankofónie 2023 prekročia hranice

Ako každý rok, mesiac marec patrí Frankofónii, ktorá bude v centre pozornosti na Slovensku už po deviatykrát. V roku 2023 bude Mesiac Frankofónie, ktorý sa mení na Dni Frankofónie, zasvätený téme prekračovania hraníc.

Zdroj: Francúzsky inštitút na Slovensku

Francúzština, jazyk, ktorým hovorí 300 miliónov ľudí na celom svete na všetkých piatich kontinentoch, sa neustále vyvíja. Dni Frankofónie 2023 budú túto rozmanitosť na Slovensku ilustrovať prostredníctvom kultúrnych a vzdelávacích podujatí pre školské, univerzitné alebo široké publikum v prezenčnom alebo online formáte.

Frankofónia spojí v marci na celom Slovensku priaznivcov francúzskeho jazyka a frankofónnych kultúr vďaka pestrému programu, ktorého väčšina podujatí je zdarma: výstavy, literárne stretnutia, filmové premietania, divadelné predstavenia, koncerty, súťaže,...

Dni Frankofónie organizuje Francúzsky inštitút na Slovensku spolu s veľvyslanectvami členských alebo pozorovateľských krajín Medzinárodnej organizácie Frankofónie (OIF), Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Francúzskymi Alianciami v Banskej Bystrici a v Košiciach, taktiež s účasťou stredných a vysokých škôl a Francúzskej medzinárodnej školy v Bratislave.

Prehľad podujatí v Bratislave

08. 03. 2023 | 18:00 | Francúzsky inštitút, Sedlárska 7, Bratislava | Vstup voľný

Literárny večer: Okružné bulváre alebo 50 rokov s Patrickom Modianom

Beseda sa koná pri príležitosti prvého slovenského vydania románu Okružné bulváre (Les Boulevards de ceinture) francúzskeho spisovateľa Patricka Modiana, nositeľa Nobelovej ceny za literatúru či Ceny Goncourt. Účinkuje Dan Jurkovič, prekladateľ románu. Z diela čítajú herečka Lucia Hurajová a herec Ivo Gogál.

Viac informácií

20. 03. 2023 | 19:00 | V-klub, Námestie SNP 12, Bratislava | Vstup: 7 eur / 5 eur

Divadelné predstavenie: Mizantrop od Moliéra

Pri príležitosti 350. výročia Molièrovej smrti ponúka divadelný súbor Les Ateliers français futuristickú adaptáciu Molièrovej hry Mizantrop vo francúzskom jazyku so slovenskými titulkami. Výťažok z predstavenia bude venovaný na podporu občianskeho združenia Kleine Herzen pre pomoc deťom z Ukrajiny.

Viac informácií

22. 03. – 09. 05. 2023 | Francúzsky inštitút, Sedlárska 7, Bratislava | Vstup voľný

Výstava Kataríny Vavrovej: Lhké ako pierko

Galéria Francúzskeho inštitútu predstaví výstavu diel známej slovenskej maliarky Kataríny Vavrovej, ktoré sú inšpirované, okrem Baudelaira a Moulin Rouge, najmä príbehom Malého princa od francúzskeho spisovateľa Antoine de Saint-Exupéryho. Príbeh, ktorý bol preložený do viac ako 180 jazykov, dokonale ilustruje tému zvolenú pre tento ročník Frankofónie. Umeleckú výstavu bude sprevádzať paralelná výstava rôznych vydaní knihy preložených do viacerých jazykov.

Viac informácií

23. 03. 2023 | 19:30 | Francúzsky inštitút, Sedlárska 7, Bratislava | Vstup voľný

Naspamäť: Naučme sa spolu báseň

Divadelný súbor THEATRABratislava ponúka interaktívnu hru, počas ktorej sa účastníci hravou formou naučia Shakespearov sonet 30 vo francúzštine, angličtine a / alebo slovenčine.

Viac informácií

25. 03. 2023 | 09:00 | Francúzsky inštitút, Sedlárska 7, Bratislava | Vstup voľný

Deň otvorených dverí: Otvorenie mediatéky Francúzskeho inštitútu

Po niekoľkých mesiacoch rekonštrukčných a modernizačných prác sa priestory mediatéky Francúzskeho inštitútu opäť otvoria. Pri tejto príležitosti bude ponúknutý program s komentovanými prehliadkami, prezentáciou digitálnej knižnice a aktivitami pre deti spojenými s témou Malého princa.

Viac informácií

28. 03. 2023 | 17:30 | Francúzsky inštitút, Sedlárska 7, Bratislava | Vstup voľný

Viacjazyčný workshop

Divadelný súbor THEATRABratislava ponúka v rámci viacjazyčného workshopu sériu hlasových a fyzických hier a cvičení na „prežívanie“ jazykov, prízvukov a výrazov. Účastníci sa tak budú môcť podeliť o svoj materinský jazyk aj s ostatnými a hrať sa s jazykmi, ktoré neovládajú.

Viac informácií

29. 03. 2023 | 18:30 | FTF VŠMU, Svoradova 2 Bratislava | Vstup: <https://www.kino-lumiere.sk/>

Premietanie filmu: Au Revoir le Bonheur (Zbohom šťastie)

Kanadská komédia v réžii Kena Scotta o štyroch bratoch, ktorí si sľúbia, že na pohrebe svojho otca dajú svoje spory bokom a vzdajú mu poslednú úctu. Štyria bratia, ich manželky a ich početné deti sa vyberú do letného domu, aby sa naposledy rozlúčili a rozsykali popol muža, ktorý bol pre každého z nich taký dôležitý. Keď najmladší brat Nicolas stratí urnu s popolom otca, nastávajú prvé konflikty.

Viac informácií

30. 03. 2023 | 18:00 | JazzTikot, Biela 1-3, Bratislava | Vstup voľný

Jazzový koncert: Európske trio

Koncert v zložení:

- Gueorgui Kornazov (Bulharsko), jazzový trombón
- Didier Itursari (Francúzsko), akordeón
- Pavel Terziyski-Klave (Bulharsko), spev

Viac informácií

17. 04. 2023 | 18:00 | Goethe Institut, Panenská 33, Bratislava | Vstup voľný

Švajčiarski autori Yusuf Yeşilöz a Noëlle Revaz na turné na Slovensku

Spoločné čítanie oceňovaných švajčiarskych autorov Yusufa Yeşilöza a Noëlle Revaz pri príležitosti vydania literárneho časopisu VERZIA venovaného súčasnej švajčiarskej literatúre.

Viac informácií

18. 04. 2023 | 10:30 | V-klub, Námestie SNP 12, Bratislava | Vstup voľný

Semifinále súťaže Spievam po francúzsky 2023

V regionálnom semifinále súťaže francúzskej piesne sa stretnú mladí nádejní speváci, ktorí budú súťažiť o postup do národného finále v máji v Banskej Bystrici.

Viac informácií

Dni Frankofónie v regiónoch

O program Dní Frankofónie na strednom a východnom Slovensku sa postarajú Francúzske Aliencie v Banskej Bystrici a Košiciach s podujatiami pre všetky typy publika. Viac informácií

Dni Frankofónie na školách

Množstvo škôl po celom Slovensku sa zapojí i tento rok do Dní Frankofónie s vlastným programom alebo súťažami pre žiakov a študentov. Viac informácií

Spoluorganizátori

Francúzsky inštitút na Slovensku

Francúzske veľvyslanectvo na Slovensku

Švajčiarske veľvyslanectvo na Slovensku

Kanadské veľvyslanectvo na Slovensku

Wallonie Bruxelles International

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Francúzska Aliancia v Banskej Bystrici

Francúzska Aliancia v Košiciach

Bulharské veľvyslanectvo na Slovensku

Bulharský kultúrny inštitút

Národný inštitút vzdelávania a mládeže

Francúzska medzinárodná škola v Bratislave

Gymnázium Metodova v Bratislave

Gymnázium J.G. Tajovského v Banskej Bystrici

Francavis

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Fakulta aplikovaných jazykov Ekonomickej univerzity v Bratislave

Prešovská univerzita v Prešove

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

THEATRAbratislava

Les Ateliers Français, o.z.

Mediálni partneri

Rádio Devín

Radio Slovaquie Internationale

BKIS

in.ba

TV5Monde

France 24

Portál www.kamdomesta.sk nie je organizátorom uverejňovaných podujatí a preto nezodpovedá za zmeny uskutočnené organizátormi. Odporúčame preveriť si vopred termín a čas konania podujatia priamo u organizátora. Na niektoré akcie je potrebné sa prihlásiť vopred.

Miesto konania

Orchidey – skvosty v ríši rastlín [✉](#)

📅 16. 3. 2023, 1:42, Zdroj: kamdomesta.sk [✉](#), Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: **2 275** GRP: **0,05** OTS: **0,00** AVE: **313** Eur

Nahlásiť podujatie

Štvrtok 16.03.2023, 09:00

Iné termíny

Pozývame Vás na výstavu Orchidey – skvosty v ríši rastlín v dňoch od 3. marca do 19. marca 2023.

Výstava sa uskutoční v expozičných skleníkoch denne v čase od 9h do 17h.

Súčasťou výstavy bude aj predaj orchideí vo vestibule budovy a predaj vlastných prebytkov izbových rastlín v návštevníckom centre.

Zdroj: [facebook.com / Botanická záhrada UPJŠ](https://facebook.com/BotanickaZahradaUPJS)

Na výstavu platí štandardné vstupné. Hromadnú návštevu nahláste prosím na vrátnicu na 0552341667.

Dospelí 4 €

Žiaci, študenti do 25 r., dôchodcovia a ZŤP 3 €

Deti do 5 rokov zdarma

Sprievodcovské služby v slovenskom jazyku 10 €

Sprievodcovské služby v anglickom jazyku 15 €

Poplatok za kartu permanentky 10 €

Permanentka neprenosná celoročná dospelí 30 €

Permanentka neprenosná celoročná žiaci, študenti do 25 r., dôchodcovia, ZŤP 20 €

Rodinná vstupenka pre 4 osoby (max. 2 dospelí) 12 €

Rodinná vstupenka pre 5 osôb (max. 2 dospelí) 14 €

Vážení návštevníci, z dôvodu ochrany rastlín nie je povolený vstup do botanickej záhrady so psom.

Ďakujeme za pochopenie!

Portál www.kamdomesta.sk nie je organizátorom uverejňovaných podujatí a preto nezodpovedá za zmeny uskutočnené organizátormi. Odporúčame preveriť si vopred termín a čas konania podujatia priamo u organizátora. Na niektoré akcie je potrebné sa prihlásiť vopred.

Zdroj: [facebook.com / Botanická záhrada UPJŠ](https://facebook.com/BotanickaZahradaUPJS)

Miesto konania